
3 1761 07533548 9

KLEINE TEXTE FÜR VORLESUNGEN UND ÜBUNGEN
HERAUSGEGEBEN VON HANS LIETZMANN

133

LAMELLAE AVREAE ORPHICAE

EDIDIT COMMENTARIO INSTRVXIT

ALEXANDER OLIVIERI

PREIS 1.— M.

BONN
A. MARCUS UND E. WEBER'S VERLAG
1915

Tabulae in Usum Scholarum

Editae sub cura **Johannis Lietzmann.**

Wie die vom gleichen Herausgeber und Verlag veröffentlichten „Kleinen Texte für Vorlesungen und Uebungen" es sich zur Aufgabe stellen, Quellenschriften von geringem Umfang in einer Form und Ausstattung vorzulegen, die sie zur Grundlage des wissenschaftlichen Unterrichts geeignet erscheinen läßt, so sind diese Tafelwerke dazu bestimmt, das für die historisch-philologischen Fächer wichtigste Anschauungsmaterial in einer Gestalt zu bieten, welche technisch allen Anforderungen der Wissenschaft entspricht und dabei doch einen für den Studenten erschwinglichen Preis anzusetzen gestattet. Denn es ist allerdings für den akademischen Unterricht von höchster Bedeutung, daß der Lernende auch die für die Schulung seines Auges bedeutsamen Lehrmittel selbst besitzt und sie nicht nur gelegentlich auf den Bibliotheken oder in den Museen zu Gesicht bekommt. Der Preis von ca. 6 Mark für das gebundene Exemplar wird deshalb möglichst beibehalten werden.

1. **Specimina codicum Graecorum Vaticanorum** collegerunt Pius Franchi de'Cavalieri et Johannes Lietzmann. 1910. XVI S. 50 Tafeln in Lichtdruck. Geb. in Leinenband 6 M. Auf Karton gedruckt in ganz Pergament 12 M.
2. **Papyri Graecae Berolinenses** collegit Wilhelm Schubart. 1911. XXXIV S. 50 Tafeln in Lichtdruck. Geb. in Leinenband 6 M., in ganz Pergament 12 M.
3. **Specimina codicum Latinorum Vaticanorum** collegerunt Franciscus Ehrle S. J. et Paulus Liebaert. 1912. XXVI S. 50 Tafeln in Lichtdruck. Geb. in Leinen 6 M., in ganz Pergament 12 M.
4. **Inscriptiones Latinae.** Collegit Ernestus Diehl. 1912. XXXIX S. 50 Tafeln in Lichtdruck. Geb. in Leinen 6 M., in ganz Pergament 12 M.
5. **Handschriften der Reformationszeit,** ausgewählt von Georg Mentz. 1912. XXXVIII S. 50 Tafeln in Lichtdruck. Geb. in Leinen 6 M., in ganz Pergament 12 M.
6. **Antike Porträts** bearbeitet von Richard Delbrück. Ausgewählte Porträtköpfe auf 62 Lichtdrucktafeln und zahlreichen Abbildungen im Text. Geb. in Leinen 12 M., in ganz Pergament 20 M.
7. **Inscriptiones Graecae** collegit Otto Kern. 1913. XXIII S. 50 Tafeln in Lichtdruck. Geb. in Leinen 6 M., in ganz Pergament 12 M.
8. **Specimina codicum orientalium** conlegit E. Tisserant. 1914. XLVII S. 80 Tafeln in Lichtdruck. Geb. in Leinen 20 M., in ganz Pergament 30 M.

KLEINE TEXTE FÜR VORLESUNGEN UND ÜBUNGEN
HERAUSGEGEBEN VON HANS LIETZMANN

133

LAMELLAE AVREAE ORPHICAE

EDIDIT COMMENTARIO INSTRVXIT

ALEXANDER OLIVIERI

BONN
A. MARCUS UND E. WEBER'S VERLAG
1915

LAMELLAE AVREAE ORPHICAE

Inscriptiones orphicae aureis lamellis impressae, et in infimae Italiae regionibus, Eleuthernae (in Creta) Romaeque repertae, maximi ponderis ac momenti, quantum et quomodo doctrina quam continent, quaeque humanitatem cultumque Magnae Graeciae proprium haud dubio praebet, a s. IV—III a. Ch. n. ad II post Ch. consensum et alibi invenerit, aperte declarant. Solacium enim et quasi viaticum non modo morituris, sed etiam in res adversas et dolores et miserias vitae humanae fuisse videntur.

Ex uno et eo maiore carmine (cum libro mortuorum apud Aegyptios comparato), hexametris dactylicis exarato, quod κατάβασις εἰς Ἅιδου inscriptum Orpheo adscriberetur, excerptas esse putavit Dieterich (Nekyia, Leipzig 1893); quam opinionem primus Rohde in dubium vocavit (Psyche[3] II [1903] p. 217, 2).

In tria genera dividi possunt, quorum:

a) animae supplicationem ad inferorum reginam regemque atque ceteros deos complectitur, ut se puram, peccato congenito purgatam, pratis beatorum accipiant (A, B, C);

b) formulas actionis continet, vel potius studiose consilia ac praecepta animae praebet, quibus illa incolumis et secura post mortem ad sedem beatorum iter faciat (a^1, b^1);

c) ex generum a) et b) contaminatione ortum est (A^2, B^2).

Adiecta est lamella (d) quae deorum invocationes habere cultumque dearum, Cereris et Proserpinae, in infima Italia late vulgatum (Orsi, Boll. d'a. 1909, 406; Not. d. sc. (1909) 319 sqq.; Quagliati, Ausonia 1909, 136; Oldfather, Lokrika 433 sqq. [Tübingen 1908]; Die Ausgrab. z. Lokri, Philolog. 1912), detegere videtur.

Cum autem lamellae in infima Italia repertae ad usum societatis cuiusdam (καθαροί vel εὐαγεῖς) orphicae pythagoricae, fortasse Crotoniensis, referantur, cuius doctrinam certe adumbrant, fuerunt qui non modo symbolica carmina (τὰ λεγόμενα) quae mystis hierophanta praeiret mystaeque iisdem verbis redderent, sed quaedam etiam quae rite ad verbum in telesterio peragerentur (τὰ δρώμενα), continere arbitrati sint (Harrison, v. infra).

Lamellas, quae in Musaeo neapolitano servantur, ipse diligentissime contuli et examinavi, earumque imagines novas vel potius facsimilia ad usum meum confecit M. Puccetti, vir oculatissimus et peritissimus. Cui, maximeque V. Spinazzola, Musaei moderatori, humanissimo et urbanissimo viro, qui studium meum omnibus modis expedivit, gratias ago quam maximas.

SIGNORVM EXPLICATIO

[ααα]	litterae deletae	ab editore
⟨ααα⟩	„ additae	ab editore
α̣α̣α̣	„ mutilae, incertae, vel aliis substitutae.	

---

a)

A. B. C. Thuriis, in agro Sybaritico, a. 1879 repertae, hodie in Musaeo neapolitano servantur.
A — mm. 51 (lat.), mm. 36 (alt.) — s. IV—III a. Chr. n.; effigiem vide p. 26
B — „ 47 („), „ 28 („) — „ IV—III „ „ „ ; effigiem vide p. 26
C — opistographa mm. 46 (lat.), mm. 25 (alt.) — s. IV—III a. Chr. n.; effigiem vide p. 27.

Edidere: Comparetti, Not. d. sc. 1880 p. 68. 153—162 [designationes a Barnabei confectae, ib. 1879, VI fig. 1; 1880, VI fig. 2, 3]; Kaibel, Inscr. Gr. Sic. et It. 641, 1. 2. 3; O. Hoffmann, Dial. Insch. II 1654; E. Hoffmann, Syll. Epigr. 418, I—III; G. Murray in Append. ad Harrison, Prolegomena to the Study of Greek Religion[2], Cambridge 1908; Diels[3], Die Fragmente der Vorsokratiker II, 176, Berlin 1912; Comparetti, Laminette orfiche, Firenze 1910.

Subsidia interpretationis — Praeter opera quae supra commemoravimus: A. Dieterich, d(e) h(ymnis) o(rphicis) (1891) 30 sqq. = Kl. Schr. (1911) 91 sqq.; N(ekyia), 88 sqq.; (Eine) M(ithrasliturgie) 1903, 136 sqq.; etc.; Rohde, Psyche[3] II 208 sqq.; O. Kern, Aus der Anomia 87 sqq.; Gruppe, G(riech.) M(yth.) (1906), II 1028; in R(oscher, Ausf. Lexicon etc.) [Orpheus]; in B(erlin.) P(hilolog.) W(och.) (1912) 103 sqq.; Weil, Études sur l'antiquité grecque 37 sqq., Paris 1900; Harrison, Prolegom. etc. 585 sqq.; Radermacher, Orphica, Rhein. Mus. 67, 472 sqq.; Olivieri, Contributo alla storia della cultura greca nella Magna Grecia e nella Sicilia (Arch. st. per la Sicilia orientale I, 1904); Maass, Orpheus 160 sq. n. 59, München 1895; etc. — De formula ἔριφος ἐς γάλ' ἔπετον cfr. quoque: S. Reinach, Rev. Arch. 1901, II, 202 sqq. = Cultes, mythes et religions II, 123 sqq.; R. Pichon, Rev. des Ét. Gr. 1910, janvier-février 58—61; H. Alline, Le paradis orphique et la formule ΕΡΙΦΟΣ ΕΣ ΓΑΛ' ΕΠΕΤΟΝ 94 sqq. Ξένια, Athènes 1912; A. Delatte, A propos des inscriptions orphiques sur tablettes d'or, Musée Belge XVII (n⁰ 2, 15 avril 1913) 125 sqq.

A

ΕΡΧΟΜΑΙΕΚΚΟΘΑΡΟΚΟΘΑΡΑΧΘΟΝΙΒΑ
ΣΙΛΕΙΑΕΥΚΛΗΣΕΥΒΟΛΕΥΣΤΕΚΑΙΑ
ΘΑΝΑΤΟΙΘΕΟΙΑΛΛΟΙΚΑΙΓΑΡΕΓΩΝ
ΥΜΩΝΓΕΝΟΣΟΛΒΙΟΝΕΥΧΟΜΑΙ
ΕΙΜΕΝΑΛΑΜΕΜΟΡΑΕΔΑΜΑΣΕ
ΚΑΙΑΘΑΝΑΤΟΙΘΕΟΙΑΛΛΟΙΚΑΙΑΣ
ΣΤΕΡΟΒΛΗΤΑΚΕΡΑΥΝΟΝΚΥΚΛΟ
ΔΕΞΕΠΤΑΝΒΑΡΥΠΕΝΘΕΟΣΑΡΓΑ
ΛΕΟΙΟΙΜΕΡΤΟΔΕΠΕΒΑΝΣΤΕΦΑ
ΝΟΠΟΣΙΚΑΡΠΑΛΙΜΟΙΣΙΔΕΣΣΠΟΙ
ΝΑΣΔΕΥΠΟΚΟΛΠΟΝΕΔΥΝΧΘΟΝΙ
ΑΣΒΑΣΙΛΕΙΑΣΙΜΕΡΤΟΔΑΠΕΒΑΝ
ΣΤΕΜΑΝΟΠΟΣΙΚΑΡΠΑΣΙΜΟΙ
ΣΙΟΛΒΙΕΚΑΙΜΑΚΑΡΙΣΤΕΘΕΟΣΔΕ
ΣΗΙΑΝΤΙΒΡΟΤΟΙΟΕΡΙΦΟΣΕΣΓΑΛΕΠΕΤΟ
Ν

ἔρχομαι ἐκ κοθαρῶ⟨ν⟩ κοθαρά, χθονί⟨ων⟩ βασίλεια,
Εὐκλῆς, Εὐβο⟨υ⟩λεύς τε καὶ ἀθάνατοι θεοὶ ἄλλοι·
καὶ γὰρ ἐγὼν ὑμῶν γένος ὄλβιον εὔχομαι εἶμεν,
ἀλ⟨λ⟩ά με μο⟨ῖ⟩ρ[α] ἐδάμασ⟨σ⟩ε [καὶ ἀθάνατοι θεοὶ ἄλλοι]
καὶ ἀσ[σ]τεροβλῆτα κεραυνῶν.
κύκλο⟨υ⟩ δ' ἐξέπταν βαρυπενθέος ἀργαλέοιο,
ἱμερτο⟨ῦ⟩ δ' ἐπέβαν στεφάνο⟨υ⟩ ποσὶ καρπαλίμοισι,
Δεσ[σ]ποίνας δ[ὲ] ὑπὸ κόλπον ἔδυν χθονίας βασιλείας
[ἱμερτο⟨ῦ⟩ δ' ἀπέβαν στεμάνο⟨υ⟩ ποσὶ καρπασίμοισι].
'ὄλβιε καὶ μακαριστέ, θεὸς δ' ἔσῃ ἀντὶ βροτοῖο'.
ἔριφος ἐς γάλ' ἔπετον.

---

1 κοθαρο κοθαρά] ο pro α (καθαρο καθαρά) dialecti Eleaticae et Thuriensis (cf. tab. Heracleenses) proprium κοθαρο] ο finale pro ω⟨ν⟩ χθονι deest syll. postr. ων 2 Εὐβολεύς] ο pro ου 3 εἶμεν forma dialecti peculiaris 4 ἀλά pro ἀλλά μõρα ο pro οι μο⟨ῖ⟩ρα, ut aliis locis (8 etc.), servatur vocalis in fine, ob hiatum elidenda ἐδάμασε σ pro σσ

καὶ ἀθάνατοι θεοὶ ἄλλοι e versu secundo repetita esse censuerunt Dieterich (d. h. o.), Weil, Radermacher, Comparetti, quorum opinioni consentio; postea signum lacunae posuerunt Murray, Diels[3]. **5** καὶ ἀσστεροβλῆτα (σσ pro σ [vers. 8 Δεσσποίνας] dialecti proprium) κεραυνον] κατ' ἀστεροβλῆτα κεραυνόν Bücheler [Rh. Mus. 36, 334] („doch ist die Präposition kaum möglich" Radermacher), καὶ ἀστεροβλῆτα κεραυνός Kaibel, καὶ ἀστεροπητὰ (praeeunte Dieterich, ut adfirmat, qui autem hic ἀστεροβλῆτα damnare non licere adnotavit) κεραυνῶν Weil, καὶ ἀστεροβλῆτα κεραυνῶν Dieterich (d. h. o.) **6** κύκλο, 7, 9 ἱμερτο, 7 στεφάνο (cf. 9) o finale pro ου **9** = 7 at ἀπέβαν pro ἐπέβαν. Inde Harrison quae actiones symbolicas in mysteriis repetitas his lamellis ubique invenit, utra esset forma corrupta indagavit vel ambas genuinas esse (1[a] = into 2[a] out of a ring or cicle) opinata est στεμάνο pro στεφάνο, καρπασίμοισι pro καρπαλίμοισι perperam scriptum **10** ΟΛΒΙΕ primae duae litterae incertae, secunda potius A esse videtur.

---

1 ἔρχομαι cf. Aesch. Eum. 235 Ἄνασσ' Ἀθάνα . . . . . . ἥκω, δέχου etc. κοθαρά sc. anima quae loquitur; femininum enim genus nullo modo sexum loquentis significat. ἐκ κοθαρῶν, κοθαρὰ interpunxerunt Comparetti (N. d. sc.), O. Hoffmann, Murray, quod oppugnaverunt Bücheler (l. l.), Rohde, Diels (Phil[otesia], v. infra), Comparetti (Lam. orf.) ἐκ κοθαρῶν κοθαρά = mystes sum (οἱ καθαροί = οἱ ὅσιοι), mysteriorum orphicorum particeps sum (Dieterich d. h. o.) — pura expiationibus (τελεταί) purificata (Reinach) — pura et puris orta (Weil, Rohde [sc. parentibus orta qui expiationibus a societate quadam religiosa impositis se purificaverant], Alline). — κοθαρά sc. anima lustrationibus purgata quae peccatum congenitum abstulerunt; vir autem exstasi, quam dicunt, quae efficit ut homo dei consuetudine fruatur, abstinentiis (cfr. Weil), peculiaribus denique καθαρμοῖς sive τελετῶν observantia (cfr. Comparetti), dignus est factus qui mysteriorum particeps sit. ἐκ κοθαρῶν = puris orta (cfr. communem formulam (ἀγαθὴ κἀξ ἀγαθῶν, καλὴ κἀκ καλῶν [Diels, Phil.]), quia homo, ut postea explicatur (vv. 2—4), origine est divina, at peccato congenito maculatus (Oliv.) χθονί⟨ων⟩ βασίλεια sc. Proserpina (cfr. βασίλεια γυναικῶν Hom. λ 258; ἀθανάτων βασίλειαν hym. hom XII, 2 καταχθονίων βασίλεια hymn. orph. 29, 6). Ad deam ante omnia et praecipue precem convertit anima; nam et in regno inferorum pindarico (Olymp. II, frag. thren.) et in illis quae a vasculorum pictoribus italicis expressa sunt et in lateribus coctis Locrorum Epyzephyriorum nuperrime in lucem editis (cfr. Orsi, Quagliati o. l.), etc. principem Proserpina tenet locum. **2** Εὐκλῆς = Orcus, Pluto (cfr. Hesych. = Ἅιδης), Ζεὺς χθόνιος (v. Bücheler, o. l. 332; Usener, Griech. Göttern. 11; Diels, Phil. 9.). Εὐβο⟨υ⟩λεύς = Dionysos vel Hades (ὡυτὸς Ἀίδης καὶ Διόνυσος Heraclit. frag. 15 Diels[3]). Dionysum Zagreum (Iacchos) intellego, Plutonis et Persephones filium (cfr. hymn. orph. 19, 8; 30, 6—7). Anima igitur trinitatem: matrem, patrem, filium, invocat. καὶ ἀθάνατοι θεοὶ ἄλλοι (cfr. Aesch. Ch. 125 etc.) cfr. παρὰ τιμίοις θεῶν sc. dei chthonii

qui sunt in honore apud eos qui purgantur, Pind. Ol. II 71; vide et coctos lateres Locrorum et tabulas defixionum, etc. **3** καὶ γὰρ ἐγὼν ὑμῶν γένος ὄλβιον εὔχομαι εἶμεν (cf. πατρὸς δ' ἐξ ἀγαθοῦ γένος εὔχεται ἔμμεναι υἱός Hom. φ 335 τοῦ ἐγὼ γένος εὔχομαι εἶναι ib. ξ 204 etc.). Anima gloriatur se origine esse divina; homines enim a Titanorum cinere originem ducere (vel Terra et Coelo ortos esse; v. infra). εἶμεν forma dialecti peculiaris. **4** ἀλ⟨λ⟩ά με μο⟨ῖ⟩ρ' ἐδάμασ⟨σ⟩ε cfr. ἑ μοῖρ' ἐδάμασσε Hom. Σ 119 τούσδε δὲ μοῖρ' ἐδάμασσε θεῶν χ 413 etc. **5** ἀστεροβλῆτα] ἀστεροβλητής = Sternschleuderer (Radermacher), qui percutit astra (Reinach); passive videtur (fulmen quod ab astris proicitur) interpretatus esse Kaibel. Platonis Reipub. X, 621, b loco: βροντήν τε καὶ σεισμὸν γενέσθαι καὶ ἐντεῦθεν ἐξαπίνης ἄλλον ἄλλῃ φέρεσθαι ἄνω εἰς τὴν γένεσιν, ᾄττοντας ὥσπερ ἀστέρας laudato collatoque, ita vocem interpretatus est Alline: „le dieu de l'éclair projette les âmes dans l'espace comme des 'fulgurations' instantanées (ἐξαπίνης), ou comme des étoiles filantes". ἀστεροβλῆτα corruptum pro ἀστεροπoβλῆτα (haplologiae exemplum viderat iam Brinkmann; cfr. Radermacher) quod in pristini ἀστεροπῆτα locum irrepserit, opinatus est Rohde. κεραυνῶν part. praes. ex κεραυνόω (cfr. Pind. Ol. II 27 ἀποθανοῖσα βρόμῳ κεραυνοῦ). Cum autem Rohde μοῖρα idem fecisset atque θάνατος, quod et Homeri carminibus confirmatur (cfr. P. Bohse, Die Moira bei Homer p. 6, Berlin 1893), primum mortem naturalem non apte cum morte fulmine illata coniunctam esse, deinde primitus de fulminatione tantum, quae sacrum et quasi divinum hominem mortuum redderet, mentionem factam esse, animadvertit. Puto equidem ita esse intellegendum: at fato succubui, quia Titani, propter Dionysi devorationem, Iovis fulmine in cinerem sunt redacti; sc. nata sum peccato quodam maculata et inquinata (cfr. Weil). — Quod Iupiter et Fatum coniunguntur cfr. hymn. orph. 59 ἐπεί γ' ὅσα γίγνεται ἡμῖν, Μοῖρά τε καὶ Διὸς οἶδε νόος διὰ παντὸς ἅπαντα. **6** Ante hunc versum pausam faciendam esse putavit Alline. Versus 6—9 inepte cum iis qui praecedunt coniunctos esse adnotavit Comparetti. κύκλο⟨υ⟩ δ' ἐξέπταν βαρυπενθέος ἀργαλέοιο sc. evolavi ex circulo graviter luctuoso, molesto. Circulus est quem Proclus ὁ κύκλος τῆς γενέσεως appellat (fr. orph. 226 [Abel]; cfr. τῆς γενέσεως τροχὸς fr. orph. 226 [Diog. La. VIII, 14, de Pythagora: πρῶτόν τέ φασι τοῦτον ἀποφῆναι τὴν ψυχὴν κύκλον ἀνάγκης ἀμείβουσαν ἄλλοτ' ἄλλοις ἐνδεῖσθαι ζῴοις], ὁ τῆς μοίρας τροχός; Empedocl. Καθ. fr. 115; Proserpina et Dionysus precem eius audiverunt qui ritus eorum persequebatur: κύκλου τ' ἀλλῦσαι καὶ ἀναψῦξαι κακότητος fr. orph. 226). Nam apud orphicos pythagoricos infimae Italiae anima in σῶμα transgressa ut in σῆμα moratur (θανόντων μὲν ἐνθάδ' αὐτίκ' ἀπάλαμνοι φρένες ποινὰς ἔτεισαν [ubi ἐνθάδ' cum ποινὰς ἔτεισαν coniungo] Pind. Ol. II 63 cfr. Dieterich, Weil, Gruppe, etc.). Nunc autem ea hoc gloriatur se novis deinceps ortibus (παλιγγενεσίαι) [ὅσοι δ' ἐτόλμασαν

ἐστρὶς ἑκατέρωθι μείναντες ἀπὸ πάμπαν ἀδίκων ἔχειν ψυχάν etc. Pind. Ol. II, 75] peccatum originale omnino delevisse, iterumque puram, eoque sanctam, factam esse. Quibus actionem symbolicam ad caeremonias mysteriorum orphicorum pythagoricorum pertinentem, esse significatam vidit Harrison. — βαρυπενθέος cfr. οἷσι δὲ Φερσεφόνα ποινὰν παλαιοῦ πένθεος δέξεται Pind. thr. fr. 133 etc. ἀργαλέοιο vox homerica 7 ἱμερτο⟨ῦ⟩ δ' ἐπέβαν στεφάνο⟨υ⟩ ποσὶ καρπαλίμοισι = pedibus velocibus ad coronam exoptatam perveni. στέφανος est corona quae cingit loca beatorum (cfr. Argonaut. orph. 761) [Dieterich (d. h. o.)], regnum Persephones (Rohde). Hanc opinionem oppugnavit Comparetti (nam loca beatorum ab antiquis in regione remota et solitaria non circumsaepta fingi), qui ita interpretatus est: „ut cursor τῶν ἄθλων, rapido pede, ille (id est mortuus) ad coronam optatam, sc. praemium pietate expetitum, in gremium Proserpinae pervenit". Actionem symbolicam mysteriorum vidit hic quoque Harrison. ἱμερτο⟨ῦ⟩ — ποσὶ καρπαλίμοισι e lingua homerica desumpta (ἱμερτοῦ στεφάνου Parmenid., 18 A 37 Diels[3]) — ἐπέβαν cfr. ἀλλὰ γὰρ οὔποτε φῦλα δυσηπαθέων ἀνθρώπων | τερπωλῆς ἐπέβημεν ὅλῳ ποδί Apollon. Rhod. Argon. IV 1165. 8 Δεσ[σ]ποίνας δ' ὑπὸ κόλπον ἔδυν χθονίας βασιλείας (cfr. ἰών, παῖς ὥς ὑπὸ μητέρα, δύσκεν εἰς Αἴανθ' Hom. Θ 271) = sinum subivi Proserpinae reginae inferorum. Quibus patet illum ita dicere qui putaverit ab inferorum dea se ut liberum acceptum et quasi adoptatum, intimaque consuetudine cum Proserpina regina coniunctum esse, eadem mystica coniunctione qua olim ipse deus se illi miscuerit (Dieterich [d. h. o.]). Ritum adoptionis admiserunt Gruppe [in R.] (qui et ritum nuptiarum cum deis in mysteriis adhibitum adumbratum esse putavit), Harrison, Alline. Actionem symbolicam (Harrison) oppugnaverunt Rohde (qui ita interpretatus est: „committo me in fidem reginae inferorum, in eius sinu praesidium invenio [at cfr. Dieterich, M. p. 136]) et Comparetti (qui Dantis verba: in grembo a Dio (Inf. XII, 119) in memoriam revocat). **10** ὄλβιε καὶ μακαριστέ, θεὸς δ' ἔσῃ ἀντὶ βροτοῖο (cfr. χρυσᾶ ἔπη 70 sq. ἢν δ' ἀπολείψας σῶμα εἰς αἰθέρ' ἐλευθέριον ἔλθῃς, ἔσσεαι ἀθάνατος θεὸς ἄμβροτος, οὐκέτι θνητός. Empedocl. frag. 112, 15—16: χαίρετ'· ἐγὼ δ' ὑμῖν θεὸς ἄμβροτος, οὐκέτι θνητός | πωλεῦμαι μετὰ πᾶσι τετιμένος). Poeta quasi ad dramatis genus, ut ita dicam, praeteriens, sive Proserpinam (Rohde et alii) inducit hisce verbis satisfactionem suam, suumque praesidium et absolutionem votorum mystae magnifice confirmantem, sive mortuum gaudio elatum sibi ipse loquentem (Comparetti). **11** ἔριφος ἐς γάλ' ἔπετον = haedus in lac incidi. Hanc formulam oratione soluta expressam, vario modo viri docti interpretati sunt. Primus Dieterich [d. h. o.] animadvertit: a) in coloniis doricis infimae Italiae Bacchum rite coli ut Ἔριφον (cf. παρὰ . . Μεταποντίνοις Ἐρίφιος [sc. ἐκαλεῖτο Διόνυσος] Apollod. ap. Steph. Byz. Ἀκρώρεια), neque mirum quod eius ministri ἔριφοι se appellasse videntur; b) minime deesse qui putarent

γαλαξίαν i. e. viam lacteam caelestem esse beatorum domicilium. Quare lepidissime sane dici et haedulum nunc domum rediisse ad matris lactea ubera et Dionysi ministrum et mystam, nunc et ipsum deum, qui ὑπὸ κόλπον ἔδυ Φερσεφονείας, adiisse ad beatae vitae prata lactea. Partem a) huius interpretationis accepit Reinach, qui locum ita explanavit: „haedulus factus sum et lac inveni", sc. propter consecrationem mystes naturam titanicam, peccato congenito vitiatam et maculatam exuit et haedulo divino (Dionyso Zagreo) similis factus est, cui recens nato nihil aliud aptius quam lac. At vir doctissimus initio cogitaverat hanc formulam actionem symbolicam, sc. balneum vel immersionem mystae in lac significare posse, quam opinionem amplexus est Pichon, qui tamen eam temperavit, cum putaret pro immersione simulationem immersionis factam esse, et pro lacte mixturam lactis speciem praebentem substitutam. Deinde Harrison cum ἔριφος etc. in formulas rituales relegaverit, utrum mystes in lac reapse inciderit an actio ritualis lac bibendi metaphorice sit descripta, non satis constare adfirmavit. Dieterichi et Reinachi opiniones contaminavit Alline qui ita explicavit: „factus sum (mystes enim loquitur) deus, idem sum atque Dionysus Zagreus et γάλα οὐράνιον sc. viam lacteam habito". Animam enim ut accederet ad hanc regionem ex alto incidere (cum a terra ad sphaeram planetarum, ad Zodiacum, ad Aquarium ascenderit, inde descendere) coactam esse. Cum autem Comparetti symbolum omnino negasset, mystam purum piumque post mortem beatitudinem aeternam consecutum, optime cum agno comparari opinatus est, qui lac sugens, in lac, suum unicum et primum desiderium, inciderit. Ratione interpretandi ἔριφος pro Dionyso laudata, Diels addidit modo: mystes habet nunc abundantiam, lac et mel (cf. Phil.). Delatte postremo πίπτειν εἰς γάλα idem fecit atque πίπτειν εἰς γένεσιν sc. mystam ortu ipso haedulum factum esse, cum ille Dionyso cognatione sit coniunctus quem socii colant. Denique id ille sentit, hanc formulam quae ab aliis non differat eiusdem generis αὐτὰρ ἐμοὶ γένος οὐράνιον, ὑμῶν γένος ὄλβιον εὔχομαι εἶμεν, e loco suo detortam esse, nam orphicos ad suam originem divinam proclamandam ea usos esse. Rohde Dieterichi opinionem oppugnavit, suam protulit nullam, item Foucart (Recherches sur l'origine et la nature de mystères d'Eleusis 1896) et Weil, quorum prior tantum dixit formulam inexplicabilem (aenigma Grübler [R. É. G. 1909 p. 75]) σύνθεμα vel σύμβολον mystarum fuisse. Quibus expositis, a) hoc certum videtur ἔριφος pro Dionyso adhibitum esse; b) et verisimile ut totius formulae haec sit sententia: „factus sum certe deus, quin idem sum atque deus qui societati vestrae praesidet, et anima mea, pueri lac sugentis, pura et innocens est".

B

ΕΡΧΟΜΑΕΚΑΡΩΙΣΧΟΝΩΝ
⟍ΚΑΘΑΡΑΧΟΝΙΩΝΒΑΣ . ΛΗΕΙ
ΕΥΚΛΕΚΑΙΕΥΒΟΥΛΕΥΙΚΑΙΘΕΟΙΔΑΙΜΟ
ΕΑΛΛΟΙΚΑΙΓΡΑΕΓΩΝΥΜΩΓΕΝΟΕΥΧΟΜΑ
ΙΟΛΒΙΟΙΕΙΝΑΙΠΟΝΑΙΔΑΝΤΑΠΕΙΤΕΣΕΙ
ΕΡΓΩΙΕΝΕΚΑΟΥΤΙΔΙΚΑΩΝ
ΕΙΤΕΜΕΜΟΡΑΕΔΑΜΑΣΑΤΟ
ΕΙΤΕΑΣΤΕΡΟΠΗΤΙΚΡΑΥΝΩ^N
ΝΥΝΔΙΚΕΤΙΙΚΩΙΠΑΙΑΓΝΗΦΕΣΕ
ΦΟΝΕΑΝΩΣΜΕΙΠΡΟΦΩΠΕΙΨΗ
ΕΔΡΑΙΣΕΣΕΥΑΓΕΙΩΙ

ἔρχομα⟨ι⟩ ἐ⟨κ⟩ κα⟨θα⟩ρῶν[ς χ⟨θ⟩ον⟨ί⟩ων⟍]καθαρά, χ⟨θ⟩ονίων βασ⟨ί⟩λ[η]ει⟨α⟩,
Εὖκλε καὶ Εὐβουλεῦ[ι] καὶ θεοὶ δαίμο⟨ν⟩ε⟨ς⟩ ἄλλοι·
καὶ γὰρ ἐγὼν ὑμῶ⟨ν⟩ γένο⟨ς⟩ εὔχομαι ὄλβιον εἶναι,
πο⟨ι⟩νὰν δ' ἀνταπέ[ι]τε[σε]ι⟨σ'⟩ ἔργων ἕνεκ[α] οὔτι δικα⟨ί⟩ων,
εἴτε με μο⟨ῖ⟩ρ[α] ἐδαμάσ⟨σ⟩ατ[ο] εἴτ[ε] ἀστεροπῆτι κ⟨ε⟩ραυνῶν.
νῦν δ' ἱκέτη⟨ς⟩ ἥκω[ι] παρ' ἁγνὴ⟨ν⟩ Φε⟨ρ⟩σεφόνε⟨ι⟩αν,
ὥς με[ι] πρόφ⟨ρ⟩ω⟨ν⟩ πέμψη⟨ι⟩ ἕδρα[ι]ς ἐς εὐαγέ[ι]ων.

---

1 ἔρχομα⟨ι⟩ litterae finales saepe omittuntur, aliquando littera ι (5 etc.) tantum substituuntur   καρωι partes verborum saepe omittuntur   ς χονων (= χ⟨θ⟩ον⟨ί⟩ων) ⟍ expunxi; χθονίων enim est praemature scriptum. Nescio quid litterae fragmentum postea exaratum significet   βασ⟨ί⟩λ[η]ει⟨α⟩ litterae in medio verb. omitt.; η supervac.   2 versus vitiosus   Εὐβουλεῦ[ι] ι supervac.   ὅσοι post καὶ Diels[3], καὶ post θεοὶ suppl. Murray. δαίμο⟨ν⟩ε⟨ς⟩ glossema ad θεοὶ applicatum, ut dei inferi aptius et distinctius significarentur (cfr. ὅσοι δαίμονες lam. C), in textum irrepsisse et ἀθάνατοι (A) textus primigenii removisse puto   3 γρα pro γάρ   Ε est proprie nexus ε + ν, at hic litteram ε tantum significat   4 ἀνταπέ[ι]τε[σε]ι⟨σ'⟩ ι primum supervac.; τ secundum, γ potius videtur; σε supervac.   ἕνεκ[α] cfr. lam. A, vers. 4   5 versus vitiosus — εὖτέ με μοῖρ' ἐδαμάσσατ(ο) ὅ τ' ἀστεροπητὰ κεραυνῶν dubitanter coniecit Weil; εἴτε με μοῖρα ἐδάμασσ' εἴτε ἀστεροπῆτα κεραυνῶν Kaibel; εἶτ' ἐμὲ μοῖρ' ἐδάμασσ' αὖον στεροπή τε κεραυνοῦ (αὖον = ὥστε αὖον [sc. με] γενέσθαι i. e. ob actiones minime iustas fatum et fulmen [quae maiores meos, Titanes, me denique percusserunt] me sitibundam fecerunt, sc. mihi vitam in mundo segregato ut degerem decreverunt) Comparetti. Si verum est αὖον, inquit Gruppe, qui de versu a Comparetti restituto valde dubitat, legendum est potius στεροπῆτι κεραυνῷ et ita explicandum: postea (sc. post meam in

mundum segregatum relegationem) me fulmine Iovis (propter Titanum occisionem) siccatam et aridam rapuit mors. Post ἐδαμάσατο lacunam statuerunt Murray et Diels[3], quorum hic scripsit: ἐδαμάσατο (?) * * * στεροπῆτι (cfr. Radermacher) κεραυνῷ, ille ἀστεροπῆτι ⟨καὶ⟩ κεραυνο. At vero ἐδάμασ' ἆον nullo modo praebet lam.; ν supra extremam lineam scriptum ad lineam quae sequitur pertinet. Puto autem ἀστεροπητι pro ἀστεροπητῆς (cfr. ἱκέτι = ἱκέτη⟨ς⟩ versus qui seq.), initio ἀστεροπῆτα (cfr. ἀστεροβλῆτα lam. A), scriptum esse, eoque ita versum restituendum esse arbitror: εἴτε με μο⟨ῖ⟩ρ[α] ἐδάμασ⟨σ'⟩[ατο] εἴτ[ε] ἀστεροπῆτα κ⟨ε⟩ραυνῶν. **6** versus vitiosus. ικω pro ἥκω ἁγνὴ⟨ν⟩] ad metrum restituendum ἀγαυὴν scripserunt Diels[3], Radermacher (ἀγαυὴν Περσεφόνειαν in fine versus, hymn. hom V, 348; πρὸς ἀγαυὴν Φερσεφόνειαν hymn. orph. 41, 5; 46, 6; παρ' ἀγαυῆς Φερσεφονείης ib. 44, 6); ἁγνὴν ante ἥκω transposuit Comparetti. **7** ι finale post με, in ἕδρα[ι]ς et εὐαγέ[ι]ων supervac. versus vitiosus; deest enim una syllaba, etiam si ἐς in εἰς mutaverimus. Kaibel pentametrum se agnoscere putavit, quomodo autem metiamur non dixit. Radermacher quoque pentametrum vidit (Comparetti), qui α in ἕδρας ut breve accipiendum et hoc versu carmen finem habere contendit. εἰς εὐαγε⟨όντ⟩ων corr. Diels

2 δαίμονες ἄλλοι in fine versus cfr. hym. hom. III, 381 Ἠέλιον — καὶ δ. ἄλλους **4** ποινὰν δ' ἀνταπέτεισ' ἔργων ⟨ἕνεκ'⟩ etc. (cfr. Hom. Π 398 πολέων ἀπετίνυτο ποινήν) Pind. Ol. II, 63 ὅτι θανόντων μὲν ἐνθάδ' αὐτίκ' ἀπάλαμνοι φρένες ποινὰν ἔτεισαν; thren. fr. 133: οἷσι δὲ Φερσεφόνα ποινὰν παλαιοῦ πένθεος δέξεται etc. **6—7** hos versus inconcinniter, ut clausulam, iis qui praecedunt applicatos esse censet Comparetti; idemque παρ' . . . . Φερσεφόνειαν cum invocatione primi versus χθονίων βασίλεια discrepare vidit. **7** με πρόφρων πέμψῃ etc. cfr. Parmen. fr. 1, 22 καί με θεὰ πρόφρων ὑπεδέξατο ἐς εὐαγέων cfr. hym. hom. V, 273—4 ὄργια δ' αὐτὴ ἐγὼν ὑποθήσομαι, ὡς ἂν ἔπειτα | εὐαγέως ἔρδοντες ἐμὸν νόον ἱλάσκοισθε Syn. hym. III, 396 sqq.: ὅθεν ἐκπροφυγὼν | δώροισι τεοῖς | στέφος εὐαγέων | ἀπὸ λειμώνων (σοι πλέκω) Callim. h. IV, 98. εὐαγής idem esse atque εὐσεβής, praeeunte Rohde, vidit Comparetti, qui cum negasset hoc epitheton proprium esse et peculiare mystis (oppugnavit enim etymon εὐαγής = καθαρός, sc. ἄγει omnino purificatus [Rohde]), ab epigrammate quodam funerario distichum (νῦν — εὐαγέων) petitum esse censuit.

C

ΕΙΡΧΟΜΑΙΕΚΑΘΑΡΩΚΑΘ
ΟΒΑΣΙΛΥΡΡΥΚΛΕΥΑΚΑΕΥ
ΒΟΛΕΥΚΑΙΘΕΟΙΟΣΟΙΔΜΟ
ΝΕΣΑΜΟΚΑΙΓΑΡΕΩΥ
ΝΠΕΝΟΣΕΥΧΟΜΑΕΝΑ
ΟΛΒΙΟΠΟΙΝΑΝΝΑΤΑΠ
ΕΤΕΕΡΓΩΟΤΙΔΙΚ

ΑΩΝ ΕΤΜΕΜΟΙΡΑ
ΕΤΕΡΟΠΗΤΙΚΗΚΕΡΑ
ΥΝΟ ΝΥΝΔΕΚΗΚΩ
ΙΙΚΩΠΑΡΑΦΣΕΦ
ΩΣΛΛΛΕΡΟΦΠΕ ΨΕ[Μ]
ΕΔΡΑΣΕΣΕΥΠ[Ω]

ἔ[ι]ρχομαι ἐ⟨κ⟩ καθαρῶ⟨ν⟩ καθ⟨α⟩ρ⟨ά, χθ⟩ο⟨νίων⟩ βασίλ⟨εια⟩,
[υρ] Εὔκλε[υα] κα⟨ὶ⟩ Εὐβο⟨υ⟩λεῦ καὶ θεοὶ ὅσοι δ⟨αί⟩μονες ἄλλο⟨ι⟩·
καὶ γὰρ ἐ⟨γ⟩ὼ⟨ν⟩ ὑ⟨μῶν⟩ γένος εὔχομα⟨ι⟩ ε⟨ἶ⟩να⟨ι⟩ ὄλβιο⟨ν⟩,
ποινὰν ⟨δ'⟩ ἀνταπέτε⟨ισ'⟩ ἔργω⟨ν⟩ ⟨ἕνεκ'⟩ ο⟨ὔ⟩τι δικα⟨ί⟩ων,
ε⟨ἴ⟩τ⟨ε⟩ με μο⟨ῖ⟩ρ[α] ⟨ἐδάμασσ'⟩ ε⟨ἴ⟩τ[ε] ⟨ἀστε⟩ροπῆτι [κη] κεραυνῶ⟨ν⟩.
νῦν δ[ὲ] ⟨ἱ⟩κ⟨έτης⟩ ἥκω [ἥκω] παρ' ά⟨γνὴν⟩ Φ⟨ερ⟩σεφ⟨όνειαν⟩,
ὥς με ⟨π⟩ρόφ⟨ρων⟩ πέ⟨μ⟩ψ⟨ηι⟩ [ἔμ'] ἕδρας ἐς εὐ⟨α⟩γ⟨έ⟩ω⟨ν⟩.

1 ἔ[ι]ρχομαι in hac quoque lamella litterae in medio et fine verborum supervacaneae ἐ⟨κ⟩ in medio et fine verborum litterae partesque eorum omittuntur post κα in fine primae lineae compendium esse videtur, fortasse litterarum ϑ + ρ 2. 3 versus vitiosi 2 post βασιλ: υρ; fortasse ⟨Κο⟩ύρ⟨η⟩ supplendum; ρ quod sequitur a sculptore correctum esse in ε videtur ἄλλο⟨ι⟩, λλ legitur potius μ 3 γένος] πενος legitur et antea signum apparet incertum N̄ cfr. lam. B vers. 3 nullum est compendium 4 νατaπ pro ανταπ 5 κη ante κεραυνῶ⟨ν⟩ expunxi κεραυνο ο finale pro ων, cfr. lam. A vers. 1 6 ἥκω bis repetitum 7 ΛΛΛΕ lam. ἔμ' expunxi. M supra lineam scriptum ΕΥΠ, π pro γ

Cum Comparetti lamellas A, B, C ex poemate (Dieterich) vel carmine funerario precatorio orphico derivatas esse omnino negasset, ab orpheotelesta quodam indigeno illius aetatis textum primigenium, ad usum mystarum vel βεβακχευμένων suae societatis, compositum opinatus est. Discrepantias autem lectionum variis varieque instructis scriptoribus, fortasse lamellarum venditoribus tribuendas, nexuum inopiam et nonnullarum formularum repetitionem ad peculiare repertorium, ex illa congerie librorum excerptum, qui sub nomine Orphei et Musaei ab apostolis illius doctrinae divulgarentur, referendas censuit.

At cum in inscriptionibus B, C anima, postquam se origine esse divinam aperte gloriata est, ut sede beatorum se excipiant oret atque supplicet, in A contra (quae dicendi genere haud dubio vetustior est) primum gratiam petat, postea ita loquatur ut quae gratiam acceperit, hanc inscriptionem pristinam rationem (B, C) cum nova contaminasse putavit Radermacher. Quam discrepantiam cum iam vidisset Rohde, mortuum prioris lamellae (A), maiore spe conflatum, ad finem suae peregrinationis pervenisse, alterum (B, C) humiliorem et modestiorem, in statione quadam peregrinationum morari; inde inscriptionem A ex antiquiore exemplari (s. V), inscriptiones B, C etiam in iis quae cum A congruant, non ex A, sed ex carmine antiquo manasse arbitratus est. Cui opinioni minime equidem assentior; nam cum B et C ex uno eodemque exemplari originem duxisse negari nequeat, in A quoque eandem inesse doctrinam animadverto, animamque in eadem condicione induci versantem, cum momenta tantum actionis, nonnullis locis dissimili ratione, colore vel plus vel minus dramatico, expressa sint.

b

a^1

Peteliae (in Magna Graecia) [apud Strongoli] reperta; hodie servatur in Musaeo britannico — mm. 450 × 270 — s. IV—III a. Chr. n.

Edidere: Franz, Bull. d. Ist. d. Corr. arch. 1836 p. 149 sqq.; Göttling, Narratio de oraculo Trophonii (Jena 1842) = Das Orakel Trophonios in Göttlings Gesam. Abhandlgn. I (1851) p. 157 sqq.; Franz CIG no. 5772 (a. 1857); Kaibel, Ep. gr. ex lap. 1037; Comparetti, Journal of hell. st. III, 111 sqq. [des. C. Smith]; Kaibel, IGIS 638; E. Hoffmann o. l. 419, Weil, Dieterich, N(ekyia) p. 86; Murray, Diels[3], Comparetti, Lam. orf.

Subsidia interpretationis: Praeter o. l.: Rohde, Gruppe, Harrison, Olivieri, etc.

ΕΥΡΗΣΣΕΙΣΔΑΙΔΑΟΔΟΜΩΝΕΠΑΡΙΣΤΕΡΑΚΡΗΝ
ΗΝΠΑΡΔΑΥΤΗΙΛΕΥΚΗΝΕΣΤΗΚΥΙΑΝΚΥΠΑΡΙΣΣΟΝ
ΤΑΥΤΗΣΤΗΣΚΡΗΝΗΣΜΗΔΕΣΧΕΔΟΝΕΜΠΕΛΑΣΕΙΑΣ
ΕΥΡΗΣΕΙΣΔΕΤΕΡΑΝΤΗΣΜΝΗΜΟΣΥΝΗΣΑΠΟΛΙΜΝΗΣ
ΨΥΧΡΟΝΥΔΩΡΠΡΟΡΕΟΝΦΥΛΑΚΕΣΔΕΠΙΠΡΟΣΘΕΝΕΑΣΙΝ
ΕΙΠΕΙΝΓΗΣΠΑΙΣΕΙΜΙΚΑΙΟΥΡΑΝΟΥΑΣΤΕΡΟΕΝΤΟΣΑΥΤΑΡΕΜ
ΟΙΓΕΝΟΣΟΥΡΑΝΙΟΝΤΟΔΕΔΙΣΤΕΚΑΙΑΥΤΟΙΔΙΨΗΙΔΕΙΜΙΑΥ
ΗΚΑΙΑΠΟΛΛΥΜΑΙΑΛΛΑΔΟΤΑΙΨΑΨΥΧΡΟΝΥΔΩΡΠΡΟΡΕ
ΟΝΤΗΣΜΝΗΜΟΣΥΝΗΣΑΠΟΛΙΜΝΗΣΚΑΥΤ . . Σ . ΙΔΩΣΟΥΣΙ
ΠΙΕΙΝΘΕΙΗΣΑΠ . . . . ΝΗΣΚΑΙΤΟΤΕΠΕΙΤΑ . . . . ΗΡΩΕ
ΣΣΙΝΑΝΑΞΕΙ . . . . ΙΗΣΤΟΔΕΙΓ . . . .
ΘΑΝΕΙΣΘ . . . . ΤΟΔΕΓΡΑΨ . . . .
ΤΟΓΛΩΣΕΙΠΑ ΣΚΟΤΟΣΑΜΦΙΚΑΛΥΨΑΣ

εὑρήσ[σ]εις δ' Ἀίδαο δόμων ἐπ' ἀριστερὰ κρήνην,
πὰρ δ' αὐτῆι λευκὴν ἑστηκυῖαν κυπάρισσον·
ταύτης τῆς κρήνης μηδὲ σχεδὸν ἐμπελάσειας.
εὑρήσεις δ' ἑτέραν, τῆς Μνημοσύνης ἀπὸ λίμνης
ψυχρὸν ὕδωρ προρέον· φύλακες δ' ἐπίπροσθεν ἔασιν.
εἰπεῖν· 'Γῆς παῖς εἰμι καὶ Οὐρανοῦ ἀστερόεντος,
αὐτὰρ ἐμοὶ γένος οὐράνιον· τόδε δ' ἴστε καὶ αὐτοί.
δίψηι δ' εἰμ[ὶ] αὔη καὶ ἀπόλλυμαι· ἀλλὰ δότ' αἶψα
ψυχρὸν ὕδωρ προρέον τῆς Μνημοσύνης ἀπὸ λίμνης'.
καὐτ(οί) σ(ο)ι δώσουσι πιεῖν θείης ἀπ(ὸ κρή)νης,
καὶ τότ' ἔπειτ' ἄ(λλοισι μεθ') ἡρώεσσιν ἀνάξει(ς.
. . . . ιης τόδε . . . . θανεῖσθ(αι
. . . . τόδ' ἔγραψ(α . . . .
τὸ κλέος εἶπα . . . . σκότος ἀμφικαλύψας.

1 εὑρήσσεις σσ pro σ, vide lam. A v. 5 5 ἐπίπροσθεν ε secundum, initio omissum, additum est supra θ 6 ἀστερόεντος ς finale additum quasi supra α quod sequitur 8 εἰμ[ί] cfr. lam. A v. 4 10 ἀπ⟨ὸ λίμν⟩ης Franz[2], Kaibel, Murray, ἀπ⟨ὸ κρήν⟩ης Göttling, Comparetti, Diels[3], etc. 11 τότ᾽ τ primum initio omissum, postea additum. ἄ⟨λλοισι μεθ᾽⟩ supplevit Kaibel 12 post τόδε signa incerta 13 ἔγραψ⟨α suppl. Diels[3], Alline etc., ἔγραψ⟨ε (sc. Orpheus) Comparetti 14 ΤΟΓΛΩΣ lam. τὸ κλέος (= notitia, ut apud Hom. usurpatur) correxi 12—14 sententiam ita restituit Alline: „ad docendos morituros (θανεῖσθαι) haec ego scripsi (τόδ᾽ ἔγραψα), qui ad lucem redii, postquam inferorum tenebrae me obtexerunt" (σκότος ἀμφικαλύψας). τῆς σῆς εὐσεβ⟩ίης [cfr. hymn. orph. 86, 7] τόδ᾽ ἔ⟨χων γέρας οὔ σε⟩ θανεῖσθαι (?) suppl. Comparetti

---

Göttling aliique qui de hac inscriptione initio disceptaverunt eam esse oraculi responsum (Kaibel) et id quidem apollinei, quod interrogantem ad Trophonii Lebadeae remittat, animadverterunt. At mire oppugnavit Comparetti.

1 apparet iam bivium in aditu inferorum collocatum (δεξιόν et ἀριστερόν apud Pythagoricos opposita, sc. bonum et malum significant; similiter Y Pythagoricum viam ad vitium et virtutem per symbolum significat) Rohde. fons Oblivionis (Λήθης [cfr. Λήθης πεδίον Aristoph. Ran. 186]) sc. quae terrena omnia fugat et oblivioni dat. Hymn. orph. ad Mnem. 9 sqq. μύσταις μνήμην ἐπέγειρε | εὐιέρου τελετῆς, λήθην δ᾽ ἀπὸ τῶνδ᾽ ἀπόπεμπε IGIS 204, 11 (Kaib.): οὐκ ἔπιον λήθης Αἰδωνίδος ἔσχατον ὕδωρ etc. Lucian. de luct. 5 ποτὸν μνήμης πολέμιον· λήθης γοῦν διὰ τοῦτο ὠνόμασται Plut. de occult. in. VII 1130c etc., (Dieterich, etc.) Paus. IX, 39, 5 2 λευκὴ κυπάρισσος = populus alba (Comparetti), cupressus (trunco alba) Gruppe (cfr. Hom. ε 64 εὐώδης κυπάρισσος) 3 cfr. hymn. hom. III 523 μηδέποτ᾽ ἐμπελάσειν πυκινῷ δόμῳ 4 cfr. ἀνάμνησιν apud Platonem 5 ψυχρὸν ὕδωρ] ψυχή et ἀναψύχειν, εὐψύχειν etc. apte laudat Dieterich (N.) qui formulam nobis notam (A) κύκλου τ᾽ ἀλλῦσαι καὶ ἀ ν α ψ ῦ ξ α ι κακότητος apud orphicos ad extremam redemptionem significandam adhibitam esse putat. Animae purgatae novam et integram vitam inire debent et ad Memoriae fontem bibentes pristinam divinam vitam recordentur necesse est (Comparetti). Cfr. ψυχρὸν ὕδωρ δοίη σοι ἄναξ ἐνέρων Ἀιδωνεύς, | ὦ Μέλαν· ἥβης γάρ σοι ἀπώλετο φίλτατον ἄνθος IGIS 1842 (Kaib.) Θ εοῖς⟩ Κ αταχθονίοις⟩. εὐψύχει, κυρία, καὶ δοῖ σοι ὁ Ὄσιρις τὸ ψυχρὸν ὕδωρ etc. vide Dieterich, N.; Maass, Orph. pag. 195, 39. Similia usque a regno medio in libro mortuorum Aegyptiorum scripta leguntur; cfr. Diels, Phil. ψυχρὸν ὕδωρ προρέον cfr. Hom. ρ 209 κατὰ δὲ ψυχρὸν ῥέεν ὕδωρ. φύλακες δ᾽ ἐπίπροσθεν ἔασιν cfr. Hom. M 446 λᾶαν ὅς πυλάων ἑστήκει πρόσθεν. 6 Γῆς παῖς εἰμι καὶ Οὐρανοῦ ἀστερόεντος] hic habemus aliam de origine ac nativitate hominum traditionem (Eurip. Melanip. 484 N.[2]; Apollon. Rhod. Arg. I 494 sqq. etc. cfr. Dieterich, N. 101 sqq.), ex qua

doctrinam eorum manasse putant, quibus corpus hominis mortui ad terram, animam ad coelum redire placuerit. At illa αὐτὰρ ἐμοὶ γένος οὐράνιον quae hominem a Titanorum cinere originem ducere referunt, novam cum vetustiore traditione contaminatam esse patefaciunt. **7** τόδε δ' ἴστε καὶ αὐτοί] custodes eos tantum admittunt, qui praestituta verba, mystis modo nota, pronuntiaverint originemque suam divinam, titanicam, praedicaverint. **8** Aqua et lux sunt Graecis omnium rerum pretiosissimae et ad vitam degendam valde necessariae. **11** ἀνάσσειν absolute, ex usu homerico. **12** hic mysta, cum mortuus est, non θεός, sed ἥρως fit. Cultus heroum aetatem recentiorem redolere constat. **14** σκότος ἀμφικαλύψας cfr. Hom. Δ 461 τὸν δὲ σκότος ὄσσε κάλυψεν etc.; Π 350 θανάτου — νέφος ἀμφεκάλυψεν etc.

b¹

Eleuthernae [in insula Creta] repertae; hodie servantur in Musaeo Atheniensi — A¹ mm. 56 (lat.), mm. 10 (alt.); B¹ 62 × 8; C¹ 55 × 7 — s. II a. Chr. n.

Edidere: Joubin-Myre, Bulletin de Corr. hell. XVII (1893), 121 sqq., 629; Murray; Collitz, Gr. Dial. Inschr. 4959a; Diels³; Comparetti, Lam. orf. [des. Halbherr].

Subsidia interpretationis: Praeter o. l.: Dieterich, N., 107 sqq.

A¹ δίψαι αὖος ἐγὼ καὶ ἀπόλλυμαι· ἀλλὰ πιέ μοι
κράνας αἰε[ι]ρόω ἐπὶ δεξιά, τῆ(ι) κυφάρισος.
τίς δ' ἐσί; πῶ δ' ἐσί; Γᾶς υἱός ἠμι καὶ Ὠρανῶ ἀστερό-
εντος.

B¹ δίψαι αὖος ἐγὼ καὶ ἀπόλλυ[μα]μαι· ἀλλὰ πιέ μοι
κράνας αἰε[ι]ρόω ἐπὶ δεξιά, τῆ(ι) κυφάρισος.
τίς δ' ἐσί; πῶ δ' ἐσί; Γᾶς υἱός ἠμι καὶ Ὠρανῶ ἀστερό-
εντος.

C¹ δίψαι αὖος [αλ.σσ] ἐγὼ καὶ ἀπόλλυμαι· ἀλλὰ πίεμ μοụ
κράνας αἰενάω ἐπὶ δε(ξ)ιά, τῆ(ι) κυφάρισσος.
τίς δ' ἐσί; πῶ δ' ἐσί; Γᾶς υἱός ἠμ(ι) καὶ Ὠρανῶ ἀστερό-
εντ[ο]ς.

B¹ **1** ἀπολλυΜΑΜΑΙ lam. **3** ἀστεροςντος lam.

C¹ **1** post αὖος: ΑΛ.CC, ἄλισς Comparetti ἄλις? Diels³ in fine versus ΜΟΥ lam. **2** ΙΡΑΝΑC lam. ΛΙΕΝΑⲰ lam. **3** ΓΑΣ, Γ ex V correxit sculptor

Ita archetypum restituendum esse censeo:

῾δίψαι αὖος ἐγὼ καὶ ἀπόλλυμαι᾽. ῾ἀλλὰ πίε μμου
κράνας αἰενάω ἐπὶ δεξιά, τῆ⟨ι⟩ κυφάρισσος.
τίς δ᾽ ἐσί; [πῶ δ᾽ ἐσί;]᾽ ῾Γᾶς υἱός ἡμι καὶ ᾿Ωρανῶ ἀστερόεντος᾽.

A¹, B¹ **1** δίψαι αὖος ἐγὼ καὶ ἀπόλλυμαι· ἀλλὰ πιε μοι versus vitiosus. C¹ δ.α.ε.κ.α.α. πιεμ μου — πίει Gruppe apud Roscher, πίε μου = πί᾽ ἔμ μου = ἐγ μου cfr. locr. ἐ δάμω = ἐκ δήμου (Schulze) Dieterich N., πιέμ μοι (subaudi δότε = πιεῖν μοι δότε, δότε est in lam. Peteliana) Comparetti, Diels³. Oppugnavit Gruppe (B. P. W.), qui pro μοι legit μου, subaudit ἔστι et explicat „sum arida, at bibere ⟨possum⟩ e fonte", etc. πίε μμου (cfr. ἐνὶ μμεγάροισιν apud aeolicos poetas) [Murray] et verba ad fontem directe tribuere praestat **2** A¹ B¹ αἰειρόω, C¹ αἰενάω — αἰεὶ ῥέω Joubin, αἰὲ ῥέω Tod apud Murray, αἰερόω (aut αἰενάω gen. dor. cum κράνας coniunctus) Murray, αἰενάω Diels³, quam lectionem pristinam puto, nam αἰερόω glossema esse ad αἰενάω (cfr. hymn. orph. 10, 22; etc.) applicatum aperte patet **3** versus ampliatus πῶ δ᾽ ἐσί supervacaneum censuit Diels³

---

a¹ et b¹ inter se comparatis, has discrepantias adnotare licet: 1) cupressus in a¹ ad laevum, in b¹ ad dexterum fontem, posita videtur; 2) in b¹, colore magis dramatico, dialogus inter fontis custodes [vel fontem] et animam directe, in a¹ indirecte habetur. Quod autem b vestigia novarum doctrinarum praebeat, et verbis Γῆς παῖς εἰμι etc. quae ad orphica minime pertinent, et cultu heroum, ut vidimus, comprobatur. Neque praetermittendum est 1) in a) Proserpinam esse quae animam puram in aedes beatorum accipiat, in b) aquam esse Memoriae quae illam in aedes eorum immittat. Puto autem, orphicorum mysteriorum more, etiam in a) de animarum itinere post mortem usque ad Proserpinae prata multa esse relata, maximeque de alba cypresso mentionem nullo modo defuisse; itaque versus 1—6 lamellae a¹ in a) quoque fuisse verisimile esse.

c

A²

Thuriis, in agro Sybaritico, a. 1879 reperta; hodie servatur in Musaeo neapolitano — mm. 81 (lat.), 23 (alt.) — s. IV—III a. Chr. n.

Edidere: Comparetti, Not. d. sc. a. 1879 p. 156—159 [des. Barnabei], Kaibel IG. XIV, 642; Murray; Diels³; Comparetti, Lam. orf.; effigiem vide p. 27.

Subsidia interpretationis: Praeter o. l.: Dieterich, N., p. 85, 2 (cfr. d. h. o. 37, 4; etc.); Rohde, Gruppe, Weil, Harrison, Olivieri etc.

ΑΛΛΟΠΟΝ̄ΑΜΨΥΧΗΠΡΟΛΙΠΗΙΦΑΟΣΑΕΛΙΟΙΟ
ΔΕΞΙΟΝΕΣΟΙΑΣΔΕΕΕΝΑΙΠΕΦΥΛΑΓΜΕΝΟΝ
ΕΙΥΜΑΛΑΠΑΝΠΑΧΑΙΡΕΠΑΘΩΝΤΟΠΑΘΗ
ΜΑΤΟΔΟΥΠΩΠΡΟΣΘΕΕΠΕΠΟΝΘΕΙΣΘΕΟΣΕΓ
ΕΝΟΥΕΣΕΑΝΘΡΩΠΟΥΕΡΙΦΟΣΕΣΓΑΛΑ
ΕΠΕΤΕΣΧΑΙΡΧΑΙΡΕΔΕΞΙΑΝΟΔΟΙΠΟΡ
ΛΕΙΜΩΝΑΣΤΕΙΕΡΟΥΣΚΑΙΑΛΣΕΑ
ΦΕΡΣΕΦΟΝΕΦΑΣ

ἀλλ' ὁπόταμ ψυχὴ προλίπηι φάος ἀελίοιο,
δεξιὸν ε(ἰ)ς οἴ(μ)ας δε . . . .
– ◡ ◡ – ε(ἶ)[ε]ναι πεφυλαγμένον ε[ι]ὖ μάλα πάντα.
χαῖρε παθὼν τὸ πάθημα· τὸ δ' οὔπω πρόσθ[ε] ἐπεπόνθεις·
θεὸς ἐγένου ἐξ[ε] ἀνθρώπου· ἔριφος ἐς γάλα ἔπετες.
χαῖρ⟨ε⟩, χαῖρε, δεξιὰν ὁδοιπορ⟨ῶν⟩
λειμῶνάς τ[ε] ἱεροὺς καὶ ἄλσεα Φερσεφονείας.

---

1 ὁποΝ̄αμ; hic quoque videtur esse compendium litterarum ν + τ, cum τ tantum exspectemus. ὁπόταμ ψυχὴ nasalis adsimilatur **2—3** δεξιὸν ΕΙ⁞ΟΙΑΣ δεῖ τινα πεφυλαγμένον εὖ μάλα πάντα legerunt Comparetti ceterique. δεξιὸν εἴσιθι, ὡς δεῖ . . . τινα π. ε. μ. π. Kaibel, qui versum ex duobus coaluisse putat; cum Kaibelio consentit Alline; δεξιὸν ῥοίας (?) Dieterich; δεξιὸν εἰσιέναι [δεῖ τινα] πεφυλαγμένος Rohde; δεξιὸν εὐοδιᾶι [δεῖ τινα] Diels[1] (= D. F. d. V. 1903); δεξιὸν ἔνθ', ἇς δεῖ [τινα], („gelange auf die rechte Seite, bis wohin man [gelangen] darf") Diels[3]; δεξιόν, Ἐννοίας ἀεί τινα ⟨ποσσὶ φέρεσθαι | χριμπτόμενον κρανᾶς,⟩ πεφυλαγμένον εὖ μάλα πάντα sc. ad dexteram, ad fontem Cogitationis, quae e Memoriae lacu procedit, omnia cavens, Murray (qui in ΔΕΙ ΤΙΝΑ compendium quoque Δε⟨σπο⟩ί⟨νας ὕδα⟩τι ⟨λίμ⟩να⟨ς abditum esse coniecit); δεξιὸν Εὐνοίας sc. ad dexteram Eunoiae (fontis locorum inferorum, cfr. Dante Eunoè), Harrison. δεξιὸν ἐννοίας, πεφυλαγμένον εὖ μάλα πάντα | . . . . δεῖ τινα . . . . in archetypo fuisse putavit Comparetti, qui ita interpretatus est: brevitatis causa, vel quoque ad secretum rite servandum, mystis impositum, cetera omissa sunt, quae aperte declararent, quid huic viro nomine suo minime designato (cfr. Pind. Olymp. II 64 sqq. τὰ δ' ἐν τᾷδε Διὸς ἀρχᾷ | ἀλιτρὰ κατὰ γᾶς δικάζει τις) at omnia inspicienti faciendum esset. δεξιὸν ε⎣ οιας δεεεναι π. lam., littera secunda verbi secundi incerta est, σ videtur e comparatione huius litterae in aliis lamellis; eoque textum ita legendum puto: ε⟨ἰ⟩ς οἴ⟨μ⟩ας δ' ἐ⟨νέρων . . . . | . . . . ε⟨ἶ⟩[ε]ναι etc. ε⟨ἶ⟩[ε]ναι in hac quoque lamella litterae in medio verborum aut omittuntur aut supervacaneae πανπα pro πάντα **4** χαῖρε παθὼν τὸ πάθημα· τὸ δ' οὔπω πρόσθ[ε] ἐπεπόνθεις Kaibel, χαῖρε π. τ. πάθημα· τό τ' οὔπω etc. ita quoque coniec. Kaibel, χ. π. τ. πάθημα, τόδ' οὔπω Murray, χ. π. τ. πάθημα τόδ' οὔπω Comparetti πρόσθ[ε] ∼ τ[ε] vid. lam. A vers. 4 **5** εΣε secunda littera σ non ξ videtur, ε finale quoque expungendum ι in ἔριφος (ex υ, ut videtur), (6) χ in secundo χαῖρε (ex ι), ξ in δεξιάν (ex λ), ex correctione **6** ὁδοιπορ

deest verbi exitus ων　7 λειμῶνάς τε ἱεροὺς κατ' ἄλσεα Φερσεφονείας legerunt Comparetti ceterique, λειμῶνάς τ(ε) ἱεροὺς κατά τ' ἄλσεα etc. Diels³, λειμῶνάς τε ἱεροὺς κατά ⟨τ'⟩ ἄλσεα etc. Murray, λειμῶνάς θ' ἱεροὺς κατὰ δ' ἄλσεα Φερσεφονείας desiderat Comparetti; λειμῶνάς τε ἱεροὺς καὶ ἄλσεα Φερσεφονέφας (φ tertium pro ι) lamella; ergo optime coniecit Rohde: λειμῶνάς τ(ε) ἱεροὺς καὶ ἄλσεα Φ.

---

1 ἀλλ' hoc initium nobis manifestum facit e maiore carmine excerpta esse quae sequuntur. ὁπόταμ — ἀελίοιο (cfr. Hom. γ 314 κτήματά τε προλιπών, hymn. hom. IV 256 ἐπὴν δὴ πρῶτον ἴδῃ φάος ἠελίοιο, id. 273 τῶν . . . ψυχὴ λείπει φάος ἠελίοιο etc.), fr. orph. 224, 5 sqq. ὁππότε δ' ἄνθρωπος προλίπῃ φάος ἠελίοιο, | ψυχὰς ἀθανάτας κατάγει Κυλλήνιος Ἑρμῆς | γαίης ἐς κευθμῶνα πελώριον. „Cum anima currum solis reliquerit“ interpretatus est Dieterich (M. 199), qui peregrinationes animarum varias, etiam in curru solis, cogitat. Puto equidem hic de anima agi quae post vitam terrenam ad loca beata iter faciat. 2 δεξιὸν Hom. Ω 320 δεξιὸς ἀΐξας ὑπὲρ ἄστεος Theogn. 943 ὧδε καταστὰς δεξιός, ἀθανάτοις θεοῖσιν ἐπευχόμενος. 3 πεφυλαγμένον εὖ μάλα πάντα cfr. Hes. Op. 491 ἐν θυμῷ δ' εὖ πάντα φυλάσσεο, ib. 765 ἤματα . . . πεφυλαγμένος εὖ κατὰ μοῖραν, Hom. Ψ 343 ἀλλά, φίλος, φρονέων πεφυλαγμένος εἶναι. εὖ μάλα ut est in usu homerico. πάντα in fine versus, usus homericus. χαῖρε παθὼν τὸ πάθημα· τὸ δ' οὔπω πρόσθ' ἐπεπόνθεις. Quis his verbis animam alloquebatur? Verba esse mortuum mystam alius fortasse mystae vel potius hierophantae compellantis, cum sepulturae ritus fieret, animadvertit Comparetti. Quid autem significant haec: „gaude, quia cruciatum passa es; hunc vero nondum passa eras“? Dieterich (N. 89) interpretatus est: „πάθημα quod anima nondum antea passa erat, i. e. tempore superiore cum ad inferos descendebat; tum enim rursus in corpus ingressura et multa passura erat“; cui opinioni accesserunt Weil (qui, animam, inquit, beatam et felicem salutant, quod extremam expiationem passa sit, iam minime quae eam, ut illae quas antea pertulerat, rursus corpus recipere et induere cogant), Diels³ (per varias, inquit, μετεμψυχώσεως stationes nondum anima ad extremam, ad summam, ad apotheosin pervenerat), Comparetti (salve, ita enim interpretatur, (mysta et καθαρός), hunc cruciatum passus, haud ulterius passus es, sc. moriens non ad aliam mortem, non e cruciatu ad cruciatum, i. e. ad aliam vitam terrenam progressus es, immo potius deus ex homine factus es). Dissentit autem Alline qui explicat: tum gaude, cum cruciatum illum passa eris quem nondum passa fueris, et laudat versum 10 inscriptionis a¹: καὐτοί σοι δώσωσι πιεῖν θείης ἀπὸ κρήνης („cette épreuve est la plus douleureuse de celles que l'âme ait jamais subies“). 4. 6 χαῖρε etc. cfr. lamellam auream in eodem sepulcro (quo b¹) repertam [Myre BCH, XVII (1893) p. 629; Comparetti, Lam. orf.]:

ΤΩΝΙ ΚΑΙ Φ
ΟΠΟΝΕΙ ΧΑΙΡΕΝ

Πλού)τωνι καὶ Φ⟨ιλ⟩οπόνει χαῖρεν (duo fortasse mystae salutantur) Comparetti; παρὰ Πλού)τωνι καὶ Φ⟨ερσεφόναι ἀπ⟩οπόνει χαίρεν (= tibi apud Plutonem et Proserpinam sedenti, omnino poena liberatae solutaeque, salutem) Vogliano, Atti della R. Acc. di Arch., Napoli 1913, 269. **5** (ἔριφος etc.) —**6** turbant rationem metricam. δεξιὰν ὁδοιπορῶν haec verba per se ipsa mortuum mystam et purum esse declarant (Comparetti). ὁδοιπορέω deest apud Homerum, qui habet ὁδοιπόρος. **7** cfr. Hom. λ 539 ψυχὴ δὲ ποδώκεος Αἰακίδαο | φοίτα . . . κατ' ἀσφοδελὸν λειμῶνα; κ 509 ἔνθ' ἀκτή τε λάχεια καὶ ἄλσεα Περσεφονείης; Pind. thr. fr. 129 φοινικορόδοις δ' ἐνὶ λειμώνεσσι προάστιον αὐτῶν (sc. beatorum); Emped. fr. 121 Ἄτης ἀν λειμῶνα. De prato saepe loquitur Plato in scriptis quae doctrinam orphicam pythagoricam adumbrant (sc. in Phaedro, in Rep., in Phaedone, in Gorg.).

Haec inscriptio non modo primo versu necessario ante a¹ subaudienda refert, sed cum tantum de animae purae prudenti et cauto ad dexteram itinere, ubi sunt sedes beatorum, nullam de fonte mentionem habeat, animamque puram in sedem laetissimam post mortem continuo introeuntem faciat, verisimile est eam nihil aliud esse nisi compendium illarum quae ad classem b rettulimus. At vv. 4—5 qui gratulationes, quod anima iterum divinitatem acceperit (5 = A), et vv. 6—7 qui item et vivo colore gratulationes continere beatorum videntur, quod in sedem valde optatam recepta sit, hanc eamdem lamellam de qua loquimur etiam ad classem a) propius revocant.

B²

Romae videtur reperta; hodie servatur in Musaeo britannico, — m. 0,750 (lat.), 0,240 (alt.) — s. II p. Chr. n.
Edidere: Comparetti, Atene e Roma VI (1903) p. 161—170; Murray; Diels, in Philotesia, Paul Kleinert dargebracht, Berlin 1907, p. 45 sqq; Diels³; Comparetti, Lam. orf.
Subsidia interpretationis: o. l.

ἔρχεται ἐκ καθαρῶν καθαρά, χθονίων βασίλεια,
Εὔκλεες Εὐβουλεῦ τε, Διὸς τέκος ἀγλά'[ά]· ἔχω δὲ
Μνημοσύνης τόδε δῶρον ἀοίδιμον ἀνθρώποισιν.
„Καικιλία Σ[ε]κουνδεῖνα, νόμωι ἴθι δῖα γεγῶσα."

---

2 Διὸς τέκος ἀγλά'[ά]· ἔχω δὲ] Διὸς τέκος ἀπα⟨λ⟩ά· ἔχω δὲ Comp. (At. e R.). Δ. τ. ἀγλά' (ἀγλαόν expectamus [cfr. et Diels, Phil.

At apud Homerum Διὸς τέκος et cum masculinis et cum femininis coniunctum esse animadvertit Comp.]), ἔχω δὲ Diels[3] ἀγλαά· ἔχω δὲ Diels, Phil.; consentiunt Kenyon (ap. Murray), Comparetti, dubitat Gruppe (in B. P. W.) Διὸς τέκος, ὅπλα δ' ἔχ' ὧδε = hic recipe Memoriae arma (cfr. ὅπλα δικαιοσύνης Paul. Rom. VI, 12; 2 Cor. VI, 7 etc.) = lucis arma (ὧδε usus homericus) Murray 4 νόμῳ αἰεὶ δια-γεγῶσα Comparetti; oppugnavit Gruppe (o. l.). Melius „Καικιλία Σε-κουνδεῖνα, νόμῳ ἴθι δῖα (θία Murray) γεγῶσα" (Diels[3])

---

2 Διὸς τέκος (cfr. Hom. A 202 etc.) Iovis filia. Hic habemus tertiam et, ut videtur, recentissimam (cfr. Hom. Ζεὺς πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε) traditionem (doctrinam orthodoxam in orphicam immissam) de hominum origine ac nativitate. Hanc formulam ad naturam mystae divinam modo designandam adhibitam esse censuit Comparetti. 3 Μνη-μοσύνης τόδε δῶρον κ. τ. λ. = „cum per totam vitam (inquit anima) divinis legibus obtemperaverim (νόμῳ αἰεὶ διαγεγῶσα), donum hoc teneo Memoriae (deae orphicae), quae diu sancta religionis meae praecepta in memoriam revocavit studioseque confirmavit", Comparetti. Diels[3] quoque Memoriam idem esse atque fontem Memoriae omnino negavit, at Μνημοσύνης δῶρον lamellam ipsam esse intellexit. (The „gift songful among men" is firstly perhaps the spiritual gift, and then in a secondary sense the actual tablet which both symbolises and preserves from oblivion Cecilia's claims to immortality; and does so in song. Murray). Puto equidem animam in dexteram viam immissam e fonte Memoriae iam bibisse originemque divinam (Διὸς τέκος) iterum meminisse, eoque a deis inferis petere ut sibi absolutionem libentes et laeti concedant. ἀοίδιμον ἀνθρώποισιν cfr. Hom. Z 358 ἀνθρώποισι πελώμεθ' ἀοίδιμοι. („Nur dass es hier in bonam partem von dem goldnen Totenpass gilt, der bei den Menschen als hochheiliges Symbol geschätzt und gepriesen wird", Diels, Phil.). 4 Καικιλία Σ[ε]κουνδεῖνα, νόμῳ ἴθι δῖα γεγῶσα responsio deorum inferorum qui absolutionem concedunt: 'ingredere dea lege' [„auf Grund des im Totenreich geltenden Gesetzes", Diels, Phil.] Diels[3] νόμῳ „denkt man an die ἱεροὶ νόμοι, die am Eingange der Tempel aufgestellt waren und das Ritual und die Aufnahmebedingungen des betreffenden Kultes enthielten. Aehnlich scheint sich der Verfasser auch den Eintritt in das Elysium durch den νόμος χθόνιος geregelt vorzustellen" Diels, Phil. ἴθι γεγῶσα cfr. ἀλλ' ἴθι χαίρων Aristoph. (Diels, Phil.)

Caecilia Secundina in mystarum numero erat inscripta.

Quibus expositis, hanc lamellam ex a (vv. 1—2 usque ad Εὐβουλεῦ + v. 4) et b (ἔχω — ἀνθρώποισιν) contaminatam novumque aliud verbis Διὸς τέκος inductum esse aperte patet.

2*

Postremo lamellae quas examinavimus

1) quomodo diversa actionis momenta praebeant, ex hac tabella animadvetere licet:

X′

A [B. C] {
ἔρχομαι ἐκ καθαρῶν καθαρά, χθονίων βασίλεια,
Εὐκλῆς, Εὐβουλεύς τε καὶ ἀθάνατοι θεοὶ ἄλλοι·
καὶ γὰρ ἐγὼν ὑμῶν γένος ὄλβιον εὔχομαι εἶμεν,

B. C ποινὰν δ' ἀνταπέτεισ' ἔργων οὔτι δικαίων,

B. C [A] εἴτε με μοῖρ' ἐδάμασσ' εἴτ' ἀστεροπῆτα κεραυνῶν.

A {
κύκλου δ' ἐξέπταν βαρυπενθέος ἀργαλέοιο,
ἱμερτοῦ δ' ἐπέβαν στεφάνου ποσὶ καρπαλίμοισι,
Δεσποίνας δ' ὑπὸ κόλπον ἔδυν χθονίας βασιλείας.
'ὄλβιε καὶ μακαριστέ, θεὸς δ' ἔσῃ ἀντὶ βροτοῖο.'
ἔριφος ἐς γάλ' ἔπετον.

B. C {
νῦν δ' ἱκέτης ἥκω παρ' ἀγαυὴν Φερσεφόνειαν,
ὥς με πρόφρων πέμψῃ ἕδρας ἐς εὐαγέων.
} 7—8

A² {
χαῖρε παθὼν τὸ πάθημα· τὸ δ' οὔπω πρόσθ' ἐπεπόνθεις·
θεὸς ἐγένου ἐξ ἀνθρώπου· ἔριφος ἐς γάλα ἔπετες.
} 9

B²

ἔρχεται ἐκ καθαρῶν καθαρά, χθονίων βασίλεια, 1
Εὔκλεες Εὐβουλεῦ τε, 2
Διὸς τέκος ἀγλά'· ἔχω δὲ
Μνημοσύνης τόδε δῶρον ἀοίδιμον ἀνθρώποισιν. } 3
'Καικιλία Σ[ε]κουνδεῖνα, νόμῳ ἴθι δῖα γεγῶσα'. 9

X″

a¹

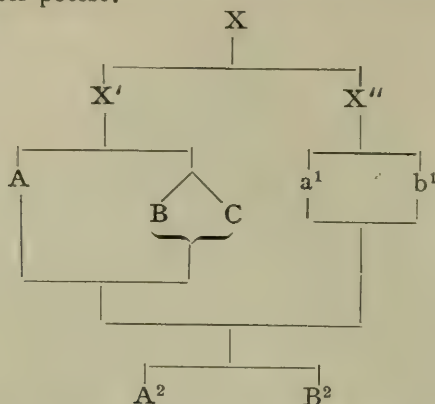
⟨ἀλλ᾽ ὁπόταν, ψυχή, προλίπῃς φάος ἀελίοιο⟩,
εὑρήσεις ᾽Αίδαο δόμων ἐπ᾽ ἀριστερὰ κρήνην,
παρ᾽ δ᾽ αὐτῇ λευκὴν ἑστηκυῖαν κυπάρισσον·
ταύτης τῆς κρήνης μηδὲ σχεδὸν ἐμπελάσειας.
εὑρήσεις δ᾽ ἑτέραν, τῆς Μνημοσύνης ἀπὸ λίμνης
ψυχρὸν ὕδωρ προρέον· φύλακες δ᾽ ἐπίπροσθεν ἔασιν.
cf. X′, 3 { εἰπεῖν· ῾Γῆς παῖς εἰμι καὶ Οὐρανοῦ ἀστερόεντος,
αὐτὰρ ἐμοὶ γένος οὐράνιον· τόδε δ᾽ ἴστε καὶ αὐτοί.
δίψῃ δ᾽ εἰμ᾽ αὔη καὶ ἀπόλλυμαι· ἀλλὰ δότ᾽ αἶψα
ψυχρὸν ὕδωρ προρέον τῆς Μνημοσύνης ἀπὸ λίμνης᾽.
καὐτοί σοι δώσουσι πιεῖν θείης ἀπ⟨ὸ κρή⟩νης,
cf. X′, 9 καὶ τότ᾽ ἔπειτ᾽ ἄ⟨λλοισι μεθ᾽⟩ ἡρώεσσιν ἀνάξεις.

b¹ { ῾δίψαι αὖος ἐγὼ καὶ ἀπόλλυμαι᾽· ῾ἀλλὰ πίε μμου
κράνας αἰενάω ἐπὶ δεξιά, τῇ⟨ι⟩ κυφάρισσος. } 9—10, 5, 3
τίς δ᾽ ἐσί᾽; ῾Γᾶς υἱός ἠμι καὶ ᾽Ωρανῶ ἀστερόεντος᾽. 6

A²

ἀλλ᾽ ὁπόταμ ψυχὴ προλίπῃ φάος ἀελίοιο, ⟨1⟩
δεξιὸν ε⟨ἰ⟩ς οἴ⟨μ⟩ας δε 5
εἶναι πεφυλαγμένον εὖ μάλα πάντα.
χαῖρε, χαῖρε, δεξιὰν ὁδοιπορῶν
. X′ [B. C, 6—7] λειμῶνάς τ[ε] ἱεροὺς καὶ ἄλσεα Φερσεφονείας.

2) quomodo autem inter se cohaereant, affines diversaeque sint, ex hoc stemmate disci potest:

Hoc nobis igitur certum videtur omnes ex uno carmine (X) vetusto, lingua homerica suffuso, originem duxisse; eiusdem esse exemplaria X' et X''; ex X' autem A et BC quae parum inter se differunt, ex X'': a^1 et b^1 quarum altera ut excerptum prioris se praebet; ex X' et X'': A^2 et B^2 descendisse.

d

Thuriis (in agro Sybaritico) a. 1879 reperta; servatur hodie in Musaeo neapolitano — mm. 54 (lat.), 29 (alt.) — s. IV—III a. Chr. n.; effigiem vide p. 28

Edidere: Murray; Comparetti, Lam. orf. [des. Barnabei]; v. infra.

ΠΡΩΤΟΤΟΝΟΤΗΜΑΙΤΙΕΤΗΓΑΜΜΑΤΡΙΕΠΑΚΥΒΕΛΕΙΑΚΟΡΡΑ
ΟΣΕΝΤΑΙΝΔΗΜΗΤΡΟΣΗΤ

ΤΑΤΑΙΤΤΑΤΑΠΤΑΖΕΥΙΑΤΗΤΥΑΕΡΣΑΠΤΑΗΛΙΕΠΥΡΔΗΙΧΑΝΤΑ
ΣΤΗΙΝΤΑΣΤΗΝΙΣΑΤΟΠΕΝΙΚΑΙΜ

ΣΗΔΕΤΥΧΑΙΤΕΦΑΝΗΣΠΑΜΜΗΣΤΟΙΜΟΙΡΑΙΣΣΤΗΤΟΙΓΑΝΝΥΑ|
ΠΙΑΝΤΗΣΥΚΛΗΤΕΔΑΙΜΟΝΔΕΥΧΙ

ΣΠΑΤΑΡΑΤΙΚΠΑΝΤΑΔΑΜΑΣΤΑΠΑΝΤΗΡΝΥΝΤΑΙΣΕΜΒШΟΝΤΑ
ΔΕΠΑΝΤΕΜΟΙΒΗΣΤΛΗΤΕΑΣΙΛ

ΙΤΗΜΗΑΕΡΙΠΥΡΜΕΜΜΑΤΕΡΛΥΕΣΤΙΣ9ΙΔ<ΕΝΤΑΤΟΝΗΣΣΙΝ
ΝΥΞΙΝΗΜΕΘΗΜΕΡΑΝΕΓΛΥΥΕΣ

ΕΠΠΗΜΑΡΤΙΝΗΣΤΙΑΣΤΑΝΖΕΥΕΝΟΡΥΤΤΙΕΚΑΙΠΑΝΟΠΤΑΔΙΕ
ΝΑΙΜΙΥνΜΑΤΕΡΕΜΑΣΕΠ

ΩΥΣΟΝΕΟΕΥΧΑΣΤΑΚΤΑΠΥDΑΣΗ ΟΛΚΑΠΕΔΙΩΧΑΜΑΤΕΜΑΝΚ
ΑΛΗΑΔΙΕΡΑΔΑΜΝΕΥΔΑΜΝΟΙ

ΚΤΑΚΤΗΡΙΕΡΑΜΑΡΔΗΜΗΤΕΡΠΥΡΖΕΥΚΑΙΗΧΟΟΝΙΑΤΡΑΒΧΑ
ΗΤΡΟΣΗΜΣΤΗΟΙΣΤΝ

ΗΡΩΣΝΗΓΑΥΝΝΓΑΟΣΕΣΦΡΕΝΑΜΑΤΑΙΜΗΤΝΝΤΗΣΝΥΣΧΜΜ
? ΕΣΤΩΙΕΙΛΕΙ(CIPHN,

ΑΙΑΦΗΡΤΟΝΟΣΣΜΜΙΕΣΤΟΝΑΕDΤΑΙΤΙΧΝΙΜΝΗΣΦΡΕΝΑΜΑΡ
ΓΤΩ^Σ

Ex hac inscriptione ubi verba quae intelleguntur cum obscuris et corruptis mixta et confusa sunt, hymnum in Cererem restituit Diels (Ein orphischer Demeterhymnus — aus der Festschrift für Theodor Gomperz, Wien 1902), quem infra (ex Diels[3]) refero:

πρατογόνωι Γῆι ματρὶ ἔφη Κυβελήια Κόρρα·
. . . . Δήμητρος . . . πανόπτα Ζεῦ . . . .
Ἤλιε Πῦρ διὰ πάντ' ἄστη νίσεαι, ὅτε Νίκαις
ἠδὲ Τύχαις ἐφάνης ⟨καὶ ὁμοῦ⟩ παμμήστορι Μοίραι,
τῆι τοι γάννυα πιαίνεις τῆι σῆι, κλυτὲ δαῖμον,
δεσποτείαι· τὶν πάντα δαμαστά; ⟨τὰ⟩ πάντα κρατυντά,
ἐμβρόντητα δὲ πάντα· ⟨τὰ⟩ Μοίρης τλητέα πάντη.
μητέρι Πῦρ μὲν μ' ἄγ(ε), εἰ νῆστις οἶδ' ⟨ὑπομεῖναι⟩,
ἑπτά τε νῆστιν νυξὶν ἢ μεθ' ἡμέραν (?) ἐλινύεν.
ἑπτῆμαρ τὶν νῆστις ἔην, Ζεῦ Ὀλύμπιε καὶ πανόπτα
Ἅλιε . . . .

Hanc restitutionem verbis acerrimis oppugnavit Comparetti, cui Gruppe (in B. P. W.), ea tamen amota acerbitate, consensit. Comparetti autem hanc inscriptionem exemplum esse τῶν λεγομένων ἀπορρήτων orphicae societatis arbitratus est. At silentio minime praetermittenda restitutio a Murray excogitata, quae fidelior et certior quam Dielesiana haud dubie apparet:

Πρωτόγονε Γῆ Μητίετα παμματριεία (?) Κυβελεία Κόρρα, ὁσίη παῖς (?) Δήμητρος ηταται (?) παταπτα (= παντόπτα ?) Ζεῦ Ἰάτη, τὺ δὲ Σάραπι (?) Ἤλιε πυραύη φανταστὴ φανταστὴ ἑκατο . . ιε (?) Νίκα ἴση δὲ Τύχα· ἴτε Φάνης πάμμηστοι Μοῖραι [or Νίκαις ἠδὲ τύχαις ἐφάνης παμμήδεσι Μοίραις] Στῆτοι (?) πανταυσταὶ (?) εὔκλητε Δαῖμον δέσποτα Ἰάτη (?) παντοδάμαστα παντήρνυντα (= παντοκράτυντα ?) ἐλασίβροντα δρεπάνιε (?) . . . . . τλητέα πάντη. Μὴ ἀέρι πύωμ' ἔμ μοι ἐπαύης, (?) τίσω . . . ἑπτατόνηστιν. Νυξὶν ἢ μεθ' ἡμέραν ἐγὼ . . . . ἑπτῆμαρ τὴν νηστιαστὺν (?) Ζεῦ ἐνορύττιε καὶ πανόπτα δῖε ναματιαῖε (?) . . . ἐκπιδύσετε ῥεῦμ' ἄστακτα πυρὸς . . . καππεδίον (?) . . . ἡγεμὸν . . . . . δῖε Ῥαδάμανθυ . . . . ἑξᾶμαρ . . . . . Ζεῦ . . . Δά⟨μα⟩τρα . . . ἰητρὸς Ἥλιε (?) . . . . ὡς ⟨ἄ⟩ν ἡ σύνναος πέντ' ἅματα μὴ . . . . συμμηστόρε (?) . . . ωρηνν . . . .

Gruppe (in B. P. W.) hymnum aliquem graeco idiomate confectum, in sermonem inexplicatum, qui nomina deorum servaret, versum esse opinatus est.

Inscriptionem neque ad ἀπόρρητα λεγόμενα tribuendam neque omnino quae ephesia grammata appellantur, magna quidem ex parte corrupta, mutila et vitiosa continere arbitror eamque, dubitanter et inabsolute, ita restituo:

Πρωτόγονο⟨ς⟩ Γῆ μητιέτη⟨ς⟩ παμματριέπα, Κυβελεία Κόρρα ὁσίη παῖς Δήμητρος, ἡτ|τᾶταί ⟨σοι⟩ πά⟨ν⟩τα ⟨τὰ⟩ π⟨άν⟩τα· Ζεῦ ἰατή⟨ρ⟩ τὺ ἀερσάπ⟨αν⟩τα Ἥλιε Πῦρ δηι[χ]ανταστὴ[ι]ς ⟨δηιαν⟩ταστής, ἰσότ⟨ρ⟩οπε Νίκα

ἴ[μ]|ση δὲ Τύχα ἴτε, Φάνης πάμμηστοι Μοῖραι σστητοι γάννυα πιαντὴς ⟨ε⟩ὔκλητε Δαῖμον Ζεὺ[χι]|ς πατὴρ ⟨κρ⟩άτι⟨στος⟩ κ⟨αὶ⟩ παντοδαμάστα παντηρνύντα (= παντοκρατῦντα?) ἴσ' ἐμβρόντα ⟨ἠ⟩δὲ πανταμοιβὴς τλητέα σύν|ιτε.

μὴ ἀέρι⟨ε⟩ Πῦρ με, μμᾶτερ, αὖε στισο, ἰδέ· ἑπτὰ τὸ νησ[σ]⟨τεύε⟩ιν {τὸ νῆσ[σ]⟨τ⟩ιν ⟨εἶναι⟩?} νυξὶν ἢ μεθ' ἡμέραν ἐκ⟨έ⟩λ[υ]⟨ε⟩υες· | ἑπτῆμαρ τὴ⟨ν⟩ νηστιαστάν {νηστ⟨ε⟩ί[αστ]αν?}, Ζεῦ ἐνορύττιε [ἐριούνιε?] καὶ πανόπτα δῖε, ⟨ὄμ⟩νυμι [υ.]· μᾶτερ, ἐμᾶς ἐπ|⟨άκ⟩ουσον [εο] εὐχᾶς, ⟨ἀσ⟩τάκτα

πυρὸς ῥοὰ καπ⟨π⟩εδίο(ν) χαμα⟨ί⟩ τε μαν καλὴ ἅδ' ἱερὰ [δαμν] εὐδα⟨ί⟩μ⟨ω⟩ν οἰ|κτακτὴρ ἱερ⟨ὸν⟩ ὄμαρ, Δήμητερ Πῦρ Ζεῦ καὶ ἡ χθονία ⟨ἀ⟩τάρβακ[η]τ[ρ]ος ημστηοιστν | ἥρως νηγαυνν φάος ἐς φρένα ματαιμητννтησνυ

συμμήστωρ εἶλη[ι.] Σ⟨ε⟩ιρὴν | ⟨γ⟩αῖα φήργονος σ⟨ύ⟩μμ[ι]εστον αε.ταιτιχνιμνης φρέν' ἆμαρ. τως

1 Πρωτόγονο⟨ς⟩ non ut deus (hymn. orph. 6, 1; 14, 1; fr. 36; 48; 57; etc. [Ab.]; at potius epitheton ad Terram appositum (cfr. hymn. orph. 30, 2; 52, 6). μητιέτη⟨ς⟩ servavi παμματριέπα] παμματριεία (?), ut vidimus, Murray; παμματριέπα (cfr. παμμήτειρα hymn. hom. XXX, 1; hymn. orph. 10, 1) servavi; nam suffixum -πα in dialectis infimae Italiae invenitur (cfr. Ribezzo, Questioni italiche di storia e preistoria p. 69 sqq., in Neapolis I, fasc. 1 [1913]). Κυβελεία cfr. Preller, Gr. Myth.[4], 638 sqq.; Diels, E. o. Dh. 1—2 ΟΣΕΝΤΑΙΝ] ὁσίη παῖς (?) Murray (v. supra) 2 σοι adieci πά⟨ν⟩τα ⟨τὰ⟩ π⟨άν⟩τα correxi et supplevi (cfr. πάντων κρατέεις μούνη καὶ πᾶσιν ἀνάσσεις hymn. orph. 68, 10 etc.) ἰατὴ⟨ρ⟩ cfr. hymn. orph. 67, 1 (ἰητήρ) ἀερσάπ⟨αν⟩τα supplevi; cfr. ἀερσίπους homericum — (Hes. Op. et D. v. 5—8) 3 Ἥλιε Πῦρ cfr. etiam infra. Apud Empedoclem πῦρ = Ζεύς (Gruppe, Kern; cfr. Olivieri o. l. p. 73); magnam habet partem in doctrinis orphicis pythagoricis. „Bei dem Fasten der Mysten, wie bei dem langen Tag der Juden das Verschwinden der Sonne das Signal zum Essen gab", Diels[3]. δηιανταστὴς scripsi (cfr. δηϊόω, δήιος = hostilis) ΙΣΑΤΟΠΕ] ἰσότ⟨ρ⟩οπε correxi 4 ἴτε cfr. hymn. orph. 27, 11, 13 [ἔρχεο]; 43, 10 [ἔλθετ']; Soph. Aiax, 695 sqq. Φάνης cfr. hymn. orph. 6, 8; fr. 63 sqq., Diod. I, 13 etc. (Beth, Ueber die Herkunft des orphischen Erikepaios, W. Stud. XXIV, 1, 228—300). γάννυα = γάνεα [Bücheler] 4—5 ⟨ε⟩ὔκλητε Δαῖμον cfr. δαῖμον ἄριστε hymn. orph. 56, 1 5 κρ⟩άτι⟨στος supplevi, cfr. κρατίστη (de Natura dictum) hymn. orph. 10, 25. παντοδαμάστα cfr. πανδαμάτορ hymn. orph. 5, 3; 66, 5, πανδαμάτειρα 10, 26. παντηρνύντα = παντοκρατῦντα [? cf. Murray] cfr. πάντα κρατύνει hymn. orph. 3, 11; παντοκράτειρα 10, 4; 29, 10; πάντων . . . κρατέεις 68, 10, cfr. 87, 1; παντοδυνάστα 12, 4; 45, 2

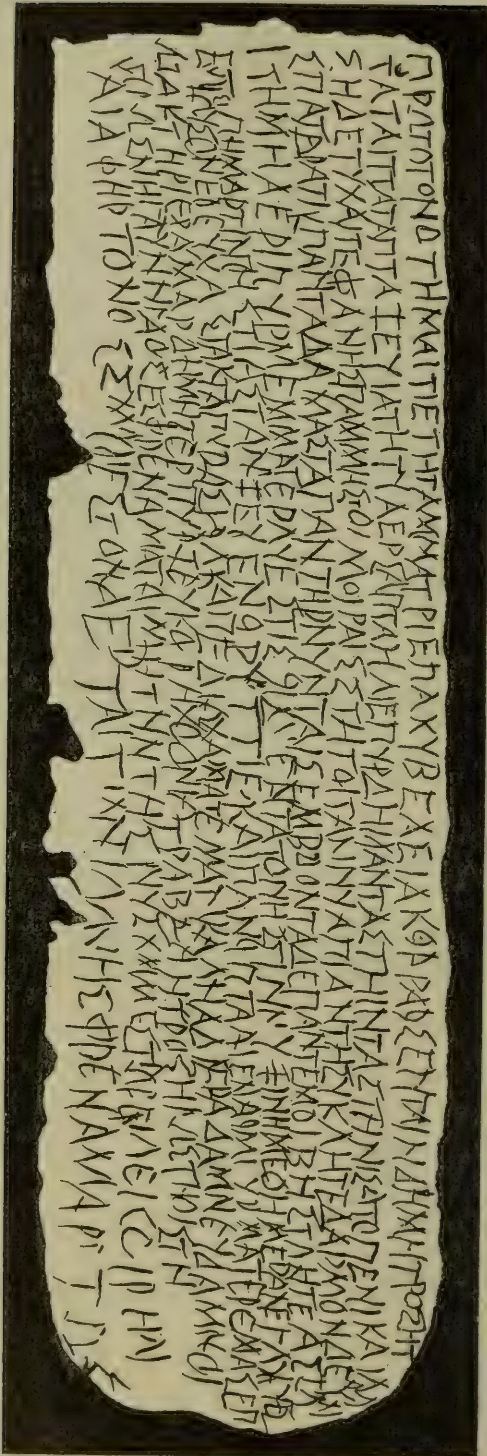
6 ἐμβρόντα cfr. ἐμβροντάω σύνιτε dub. correxi **7** ἀέρι⟨ε⟩ supplevi ΛΥΕ] αὖε correxi — cfr. Dieterich, N., 99 sqq. ἑπτὰ . . . . ἐπτῆμαρ cfr. ἐννῆμαρ . . . . . Δηὼ στρωφᾶτ' . . . . . . οὐδέ ποτ' ἀμβροσίης καὶ νέκταρος ἡδυπότοιο | πάσσατ' ἀκηχεμένη hymn. hom. V, 47 sqq.; νηστείην κατέπαυσας Ἐλευσῖνος γυάλοισιν hymn. orph. 41, 4. „Die Nesteia spielte beim Thesmophorienfeste eine grosse Rolle (Plut. Dem. 30)". septem tamen ille (Orpheus) diebus squalidus in ripa Cereris sine munere sedit, Ovid. Metam. 10, 13 Diels[3]. **10** ἐμᾶς ἐπάκουσον εὐχᾶς cfr. Μοῖραι, ἀκούσατ' ἐμῶν . . . . εὐχῶν hymn. orph. 59, 19, ἐπάκουσόν μου Pap. mag. II 27 etc. (ed. A. Dieterich, Lipsiae, Teubner, 1888). **10—11** ἀσ⟩τάκτα πυρὸς ῥοὰ καπ⟨π⟩εδίο⟨ν⟩ χαμα⟨ί⟩ τε dub. scripsi; de his similitudinibus cfr. ἀενάῳ στροφάλιγγι θοὸν ῥύμα δινεύουσα hymn. orph. 10, 22 **12** ἱερ⟨ὸν⟩ ἆμαρ cfr. ἱερὸν ἄνθος hymn. orph. 50, 6 **12—13** ἀ τάρβακτος cfr. Bacchyl. V, 139; Soph. Oed. Colon. 1556 sqq. **13** φάος ἐς φρένα cfr. παμφαὲς ἔρνος hymn. orph. 6, 5 **14** φήργονος cfr. θηροκτόνος hymn. orph. 36, 9

A

B

C

A²

d

Frommannsche Buchdruckerei (Hermann Pohle) in Jena — 4512

MENANDERSTUDIEN

VON

SIEGFRIED SUDHAUS

Preis 4 Mark.

Die zweite Auflage der Sudhausschen Menanderausgabe (Heft 44/46 der vorliegenden Sammlung, vgl. das Verzeichnis am Schluß) bringt und verwertet die Ergebnisse von drei Forschungsreisen nach Kairo. Christian Jensen hat zu zwei verschiedenen Malen den Papyrus durchgearbeitet, Sudhaus mit seinem Manuskript der Ausgabe in der Hand eine dritte Nachprüfung unternommen. So ist der Apparat von allen früheren Ausgaben unabhängig neugestaltet worden. In seinen Menanderstudien bringt Sudhaus die wichtigsten Ergebnisse dieser Neubearbeitung zur kritischen Darstellung und unterzieht die entscheidenden Stellen einer eingehenden Behandlung: so ist dies Buch eine notwendige Ergänzung zu den knappen Andeutungen im Apparat der Ausgabe.

KLEINE TEXTE FÜR VORLESUNGEN UND ÜBUNGEN

HERAUSGEGEBEN VON HANS LIETZMANN

1 DAS MURATORISCHE FRAGMENT und die monarchianischen prologe zu den evangelien, hrsg. v. H. Lietzmann. 2. Aufl. 16 S. 0.30 M.
2 DIE DREI ÄLTESTEN MARTYROLOGIEN, hrsg. v. H. Lietzmann. 2. Aufl. 18 S. 0.40 M.
3 APOCRYPHA I: Reste d. Petrusevangeliums, d. Petrusapocalypse u. d. Kerygma Petri, hrsg. v. E. Klostermann. 2. Aufl. 16 S. 0.30 M.
4 AUSGEWÄHLTE PREDIGTEN I: Origenes homilie X zum Jeremias, homilie VII zum Lukas, homilie XXI zum Josua hrsg. v. E. Klostermann. 2. Aufl. 25 S. 0,70 M.
5 LITURGISCHE TEXTE I: Zur gesch. d. orientalischen taufe u. messe im 2. u. 4. jahrh., ausgew. v. H. Lietzmann. 2. Aufl. 16 S. 0.30 M.
6 DIE DIDACHE hrsg. v. H. Lietzmann. 3. Aufl. 16 S. 0.30 M.
7 BABYLONISCH-ASSYRISCHE TEXTE, übers. v. C. Bezold. I. Schöpfung und Sintflut. 2. Aufl. 24 S. 0.40 M. [21 S. 0.40 M.
8 APOCRYPHA II: Evangelien, hrsg. v. E. Klostermann. 2. Aufl
9 PTOLEMAEUS BRIEF AN DIE FLORA hrsg. v. A. Harnack. 2. Aufl. 10 S. 0.30 M.
10 DIE HIMMELFAHRT DES MOSE, hrsg. v. C. Clemen. 16 S. 0.30 M.
11 APOCRYPHA III: Agrapha, slavische Josephusstücke, Oxyrhynchusfr. 1911 hrsg. v. E. Klostermann. 2. Aufl. 26 S. 0.50 M.
12 APOCRYPHA IV: Die apokryphen briefe des Paulus an die Laodicener und Korinther, hrsg. v. A. Harnack. 2. Aufl. 0.60 M.
13 AUSGEWÄHLTE PREDIGTEN II: Fünf festpredigten Augustins in gereimter prosa, hrsg. v. H. Lietzmann. 16 S. 0.30 M.
14 GRIECHISCHE PAPYRI hrsg. v. H. Lietzmann. 2. Aufl. 32 S. 0.80 M.
15/16 DER PROPHET AMOS, Hebräisch und Griechisch, hrsg. v. J. Meinhold und H. Lietzmann. 32 S. 1.00 M.
17/18 SYMBOLE DER ALTEN KIRCHE, ausgewählt von H. Lietzmann. 2. Aufl. 40 S. 1.— M.
19 LITURGISCHE TEXTE II: Ordo missae secundum missale romanum, hrsg. v. H. Lietzmann. 2. Aufl. 32 S. 0.40 M.
20 ANTIKE FLUCHTAFELN hrsg. v. R. Wünsch. 2. Aufl. 31 S. 0.70 M.
21 DIE WITTENBERGER U. LEISNIGER KASTENORDNUNG 1522, 1523, hrsg. v. H. Lietzmann. 24 S. 0.60 M.
22/23 JÜDISCH-ARAMÄISCHE PAPYRI AUS ELEPHANTINE sprachlich und sachlich erklärt v. W. Staerk. 2. Aufl. 38 S. 1.30 M.
24/25 LUTHERS geistliche Lieder, hrsg. v. A. Leitzmann. 31 S. 0.60 M.
26/28 LATEINISCHE CHRISTLICHE INSCHRIFTEN mit einem anhang jüdischer inschriften, ausgew. u. erkl. v. E. Diehl. 2 Aufl. 86 S. 2.20 M.
29/30 RES GESTAE DIVI AVGVSTI, hrsg. u. erkl. v. E. Diehl. 2. Aufl. 40 S. 1.20 M. [15 S. 0.40 M.
31 ZWEI NEUE EVANGELIENFRAGMENTE hrsg. u. erkl. v. H. B. Swete.
32 ARAMÄISCHE URKUNDEN z. gesch. d. Judentums im VI u. V jahrh. vor Chr. sprachl. u. sachl. erkl. v. W. Staerk. 16 S. 0.60 M.
33/34 SUPPLEMENTUM LYRICUM (Archilochus Alcaeus Sappho Corinna Pindar) hrsg. v. E. Diehl. 2. Aufl. 44 S. 1.20 M.
35 LITURGISCHE TEXTE III: Die konstantinopolitanische messliturgie vor dem IX. jahrhundert v. A. Baumstark. 16 S. 0.40 M.
36 LITURGISCHE TEXTE IV: Martin Luthers Von ordnung gottesdiensts. Taufbüchlein, Formula missae et communionis 1523 hrsg. v. H. Lietzmann. 24 S. 0.60 M.

37 LITURGISCHE TEXTE V: Martin Luthers Deutsche Messe 1526 hrsg. v. H. Lietzmann. 16 S. 0.40 M.
38/40 ALTLATEINISCHE INSCHRIFTEN hrsg. v. E. Diehl. 2. Aufl. 92 S. 2.40 M., gbd. 2.80 M.
41/43 FASTI CONSULARES IMPERII ROMANI (30 v. Chr. – 565 n. Chr.) mit Kaiserliste bearb. v. W. Liebenam. 128 S. 3 M., gbd. 3.40 M.
44/46 MENANDRI reliquiae nuper repertae hrsg. v. S. Sudhaus. 2. Aufl. 103 S. 2.00 M., gbd. 2.40 M.
47/49 LATEINISCHE ALTKIRCHLICHE POESIE ausgewählt v. H. Lietzmann. 64 S. 1.50 M.
50/51 URKUNDEN ZUR GESCHICHTE DES BAUERNKRIEGES UND DER WIEDERTÄUFER hrsg. v. H. Böhmer. 36 S. 0.80 M.
52/53 FRÜHBYZANTINISCHE KIRCHENPOESIE I: Anonyme hymnen des V.—VI. jahrhunderts ediert v. Dr. Paul Maas. 32 S. 0.80 M.
54 KLEINERE GEISTLICHE GEDICHTE DES XII JAHRHUNDERTS hrsg. v. A. Leitzmann. 30 S. 0.80 M.
55 MEISTER ECKHARTS BUCH D. GÖTTLICHEN TRÖSTUNG U. VON DEM EDLEN MENSCHEN hrsg. v. Ph. Strauch. 51 S. 1.20 M.
56 POMPEIANISCHE WANDINSCHRIFTEN hrsg. v. E. Diehl. 60 S 1.80 M.
57 ALTITALISCHE INSCHRIFTEN hrsg. v. H. Jacobsohn. 32 S. 0.80 M.
58 ALTJÜDISCHE LITURG. GEBETE hrsg. v. W. Staerk. 32 S. 1.00 M.
59 DER MIŠNATRAKTAT BERAKHOTH IN VOKALISIERTEM TEXT herausg. v. W. Staerk. 16 S. 0.60 M.
60 EDWARD YOUNGS GEDANKEN ÜBER DIE ORIGINALWERKE übersetzt von H. E. v. Teubern hrsg. v. K. Jahn. 46 S. 1.20 M.
61 LITURGISCHE TEXTE VI: Die Klement. liturgie a. d. Const. apost. VIII mit anhängen hrsg. v. H. Lietzmann. 32 S. 0.80 M.
62 VULGÄRLATEIN. INSCHRIFTEN hrsg. v. E. Diehl. 180 S. 4.50 M., gbd. 5 M.
63 GOETHES ERSTE WEIMARER GEDICHTSAMMLUNG mit varianten hrsg. v. A. Leitzmann. 35 S. 0.80 M., gbd. 1.20 M.
64 DIE ODEN SALOMOS aus dem syrischen übersetzt mit anmerkungen von A. Ungnad und W. Staerk. 40 S. 0.80 M.
65 AUS DER ANTIKEN SCHULE. Griechische texte auf papyrus holztafeln ostraka ausgew. u. erklärt v. E. Ziebarth. 33 S. 2. Aufl. 0.80 M.
66 ARISTOPHANES Frösche mit ausgewählten antiken scholien herausgeg. v. W. Süss. 90 S. 2 M., geb. 2.40 M.
67 DIETRICH SCHERNBERGS Spiel von Frau Jutten hrsg. v. E. Schröder. 56 S. 1.20 M.
68 LATEINISCHE SACRALINSCHRIFTEN ausg. v. F. Richter. 45 S. 0.90 M.
69 POETARVM VETERVM ROMANORVM reliquiae selegit E. Diehl. 165 S. 2.50 M., geb. 3.— M.
70 LITURGISCHE TEXTE VII: Die Preussische Agende im auszug hrsgeg. v. H. Lietzmann. 42 S. 0.80 M., geb. 1.— M.
71 CICERO PRO MILONE mit dem commentar des ASCONIVS und den SCHOLIA BOBIENSIA hrsg. v. P. Wessner. 1.60 M., geb. 2.— M.
72 DIE VITAE VERGILIANAE hrsg. v. E. Diehl. 60 S. 1.50 M.
73 DIE QUELLEN VON SCHILLERS UND GOETHES BALLADEN zusammengestellt v. A. Leitzmann. 51 S. 3 Abb. 1.20 M., geb. 1.50 M.
74 ANDREAS KARLSTADT VON ABTUHUNG DER BILDER und das keyn bedtler vnther den christen seyn sollen 1522 und die Wittenberger beutelordnung hrg. v. H. Lietzmann. 32 S. 0.80 M.
75 LITURGISCHE TEXTE VIII: Die Sächsische Agende im auszug hrsg. v. H. Lietzmann. 36 S. 0.80 M., geb. 1.— M.
76 AUSWAHL AUS ABRAHAM A. S. CLARA hrsg. v. K. Bertsche. 47 S. 1.— M.

77 Hippocratis de aere aquis locis mit der alten lateinischen übersetzung hrsg. v. G. Gundermann. 50 S. 1.20 M.
78 Rabbinische Wundergeschichten des neutestamentlichen zeitalters in vokal. text mit anmerkungen v. P. Fiebig. 28 S. 1.— M.
79 Antike Wundergeschichten zum studium der wunder des Neuen Testaments zusammengestellt. v. P. Fiebig. 27 S. 0.80 M.
80 Vergil Aeneis II mit dem commentar des Servius herausgeg. von E. Diehl. 131 S. 2.— M., geb. 2.50 M. [geb. 1.80 M.
81 Anti-Xenien in auswahl hrsg. v. W. Stammler. 68 S. 1.40 M.
82 Apollonius Dyscolus De pronominibus pars generalis edidit Dr. Paulus Maas. 44 S. 1.— M.
83 Origenes, Eustathius v. Antiochien, Gregor v. Nyssa über die Hexe von Endor hrsg. v. Erich Klostermann. 70 S. 1.60 M.
84 Aus einem griechischen Zauberpapyrus herausgeg. und erklärt von Richard Wünsch. 31 S. 0.70 M.
85 Die geltenden Papstwahlgesetze hrsg. v. F. Giese. 56 S. 1.20 M.
86 Alte Einblattdrucke hrsg. v. Otto Clemen. 77 S. 1.50 M.
87 Unterricht der Visitatoren an die pfarrherrn im kurfürstentum zu Sachsen herausgeg. von Hans Lietzmann. 48 S. 1.— M.
88 Bugenhagens Braunschweiger Kirchenordnung hrsg. v. H. Lietzmann. 152 S. 2.40 M. [2.60 M., geb. 3.— M.
89 Euripides Medea mit scholien herausg. von Ernst Diehl. 116 S.
90 Die Quellen von Schillers Wilhelm Tell zusammengestellt v. Albert Leitzmann. 47 S. 1.20 M., geb. 1.50 M.
91 Scholastische Texte I: Zum Gottesbeweis d. Thomas v. Aquin zusammengestellt v. E. Krebs. 64 S. 1.50 M.
92 Mittelhochdeutsche Novellen I: Die heidin hrsg. v. L. Pfannmüller. 51 S. 1.20 M. [71 S. 1.50 M., geb. 1.80 M.
93 Schillers Anthologie-Gedichte kritisch hrsg. v. W. Stammler.
94 Alte und neue aramäische Papyri übersetzt und erklärt von W. Staerk. 73 S. 2.— M.
95 Mittelhochdeutsche Novellen II: Rittertreue. Schlegel hrsg. v. L. Pfannmüller. 63 S. 1.50 M. [64 S. 1.60 M.
96 Der Franckforter („eyn deutsch theologia") hrsg. v. W. Uhl.
97 Diodors römische Annalen bis 302 a. Chr samt dem Ineditum Vaticanum hrsg. v. A. B. Drachmann. 72 S. 1.80 M.
98 Musaios, Hero u. Leandros m. ausgew. varianten u. scholien hrsg. v. A. Ludwich. 54 S. 1.50 M.
99 Authentische Berichte über Luthers letzte lebensstunden herausgegeben von Dr. J. Strieder. 42 S. 1.20 M.
100 Goethes römische Elegien nach der ältesten reinschrift hrsg. v. A. Leitzmann. 56 S. Brosch. 1.30 M., geb. 1.70 M.
101 Frühneuhochdeutsches Glossar von Alfred Götze. VIII u. 136 S. 3.40 M., geb. 3.80 M. [0.50 M.
102 Die Generalsynodal-Ordnung hrsg. von A. Uckeley. 20 S.
103 Die Kirchengemeinde- und Synodalordnung f. d. provinzen Preußen, Brandenburg, Pommern, Posen, Schlesien u. Sachsen hrsg v. A. Uckeley. 36 S. 0.90 M. [64 S. 1.50 M.
104 Die rheinisch-westfäl. Kirchenordnung hrsg. v. A. Uckeley.
105 Mystische texte aus dem Islam. Drei gedichte des Arabi 1240. Aus d. Arab. übers. u. erläutert v. M. Horten. 18 S. 0.50 M.
106 Das niederdeutsche Neue Testament nach Emsers übersetzung. Rostock 1530 hrsg. v. E. Weissbrodt. 32 S. 0.80 M.
107 Herders Shakespeare-Aufsatz in dreifacher gestalt mit anm. hrsg. v. F. Zinkernagel. 41 S. 1.— M.

108 Konstantins Kreuzesvision in ausgew. texten vorgelegt v. J. B. Aufhauser. 26 S. 0.60 M.
109 Luthers kleiner Katechismus, der deutsche text in seiner geschichtlichen entwicklung v. J. Meyer. 32 S. 0.80 M.
110 Historische attische Inschriften ausgewählt u. erklärt von E. Nachmanson. 82 S. 2.20 M.
111 Ausgewählte Iliasscholien hrsg. v. W. Deecke. 88 S. 2.40 M.
112 Supplementum Euripideum hrsg. v. H. v. Arnim. (die neuen Euripidesfunde) 80 S. 2.— M.
113 Svpplementvm Sophoclevm hrsg. v. E. Diehl. (Indagatores. Eurypylus), 33 S. 0.90 M.
114 Die Verfassung des deutschen Reiches vom Jahre 1849 hrsg. v. L. Bergsträsser. 104 S. 2.20 M.
115 Griechische Inschriften zur griechischen Staatenkunde, ausgewählt v. F. Bleckmann. 79 S. 2.— M.
116 Die Quellen zu Heinrich von Kleists Michael Kohlhaas. Hrsg. von Rudolf Schlösser. 14 S. 0.35 M.
117 Meister Eckhart: Reden der Unterscheidung, hrsg. von E. Diederichs. 45 S. 1.— M. [42 S. 1.— M.
118 Oratorum et rhetorum Graecorum nova fragmenta ed. K. Jander
119 Texte zu dem Streite zwischen Glauben und Wissen im Islam, dargestellt von M. Horten. 43 S. 1.20 M.
120 Hippokrates über Aufgaben und Pflichten des Arztes in einer Anzahl auserlesener Stellen aus dem Corpus Hippocraticum hrsg. v. Th. Meyer-Steineg u. W. Schonack. 0.80 M.
121 Historische griechische Inschriften bis auf Alexander d. Grossen ausgewählt u. erklärt v. E. Nachmanson. 60 S. 1.75 M.
122 Urkunden zur Entstehungsgeschichte des Donatismus hrsg. v. Hans von Soden. 56 S. 1.40 M.
123 Hugo von St. Victor Soliloquium de Arrha animae und de Vanitate mundi hrsg. v. K. Müller. 51 S. 1.30 M.
124 Deutsche Lyrik des siebzehnten Jahrhunderts in Auswahl hrsg. v. P. Merker. 53 S. 1.40 M.
125 Liturgische Texte IX: Die Hannoversche Agende im auszug hrsg. v. J. Meyer. 30 S. 0.75 M.
126 Antike Jesus-Zeugnisse vorgel. v. J. B. Aufhauser. 51 S. 1.30 M.
127 Ausgewählte Predigten Johann Taulers herausg. v. L. Naumann. 62 S. 1.50 M.
128 Bürgers Gedicht Die Nachtfeier der Venus hrsgeg. v. W. Stammler. 56 S. 1.50 M.
129 Texte zur Geschichte des Montanismus hrsg. v. D. N. Bonwetsch. 32 S. 0.80 M.
130 Der Tosephtatraktat Roš Haššana hrsg. v. Lic. Paul Fiebig. 16 S. 0.50 M. [59 S. 1.50 M.
131 Die Lindische Tempelchronik neu bearb. v. Chr. Blinkenberg.
132 Die römischen Krönungseide der deutschen Kaiser von H. Günter. 51 S. 1.20 M.
133 Lamellae aureae Orphicae edidit commentario instruxit Alex. Olivieri. 28 S. 1.— M.
134 P. Vergili Maronis Bvcolica cum auctoribus et imitatoribus in usum scholarum edidit C. Hosius. 64 S. 1.— M., geb. 1.50 M.

Frommannsche Buchdruckerei (Hermann Pohle) in Jena. — 4512